

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра журналістики та мовної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Інна САВИЦЬКА
«_____» _____ 2023 року

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри
журналістики та мовної комунікації,
протокол № 11 від 09 травня 2023 р.

 В.о. завідувача кафедри
Марина НАВАЛЬНА

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП 06 «Журналістика»
 Світлана ХАРЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА ЗМІ»

Спеціальність: 061 «Журналістика»
Освітня програма: 06 «Журналістика»
Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробники:
д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Семашко Т.Ф.
д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Харченко С.В.
д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Степаненко М.І.

Київ – 2023

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра журналістики та мовної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

_____ Інна САВИЦЬКА
« _____ » _____ 2023 року

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
журналістики та мовної комунікації,
протокол № 11 від 09 травня 2023 р.

В.о. завідувача кафедри

_____ Марина НАВАЛЬНА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП 06 «Журналістика»

_____ Світлана ХАРЧЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА ЗМІ»**

Спеціальність: **061 «Журналістика»**

Освітня програма: **06 «Журналістика»**

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробники:

д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Семашко Т.Ф.

д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Харченко С.В.

д. філол. н., проф. кафедри журналістики та мовної комунікації Степаненко М.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	перший (бакалаврський)	
Спеціальність	061 «Журналістика»	
Освітня програма	06 Журналістика	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	390	
Кількість кредитів ECTS	13	
Кількість змістових модулів	12	
Курсовий проєкт (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	—	
Форми контролю	Екзамен (1 семестр, 1 курс)	
	Екзамен (2 семестр, 1 курс)	
	Екзамен (3 семестр, 2 курс)	
	Екзамен (4 семестр, 2 курс)	
	Екзамен (5 семестр, 3 курс)	
	Екзамен (6 семестр, 3 курс)	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1,2,3	-
Семестр	I,II,III,IV, V, VI	-
Лекції	90	-
Практичні, семінарські заняття	120	-
Лабораторні заняття	—	-
Самостійна робота	180	-
Індивідуальні завдання	—	-
Кількість аудиторних тижневих годин для денної форми навчання	3, 2, 2, 3, 2, 2	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування цілісного уявлення студентів про розвиток української мови та її самобутність, вивчення питань правопису та культури мови на сучасному мовному зрізі, ознайомлення з науковими концепціями вивчення питань кодифікації мовних норм; вироблення вмінь і навичок у використанні фонетичних засобів мови, нормативного мовлення, правил правопису; відпрацювання практичних умінь слововживання, творення граматичних форм із дотриманням чинних норм сучасної української літературної мови; аналіз синтаксичних категорій і синтаксичних одиниць, а також удосконалення навиків із пунктуації щодо літературних норм.

Завдання дисципліни:

- 1) формувати усвідомлену висококультурну національно-мовну особистість;
- 2) виробляти в майбутніх журналістів національно-свідоме ставлення до української мови як рідної та державної;
- 3) удосконалювати й систематизувати мовну освіту майбутніх журналістів і виробляти у них стійку мовнокомунікативну компетенцію;
- 4) підвищувати рівень орфографічної грамотності студентів при створенні фахових текстів;
- 5) вдосконалювати вміння студентів співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасних мас-медіа, втілювати нові методичні ідеї у практику вивчення предмета;
- 6) розвивати в студентів уміння самостійно працювати з навчально-методичною літературою, їх пізнавальні інтереси, прагнення до вдосконалення своєї професійної підготовки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- соціолінгвістичну ситуацію в сучасній Україні;
- наукові теорії та концепції вивчення сучасної української мови на різних рівнях мовної системи;
- основні поняття курсу;
- основні закономірності формування й розвитку норм сучасної української літературної мови, їх відображення у засобах масової комунікації;
- пуристичні тенденції в процесі унормування української літературної мови;
- новітні зміни у фонетичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних мовних нормах.

уміти

- орієнтуватись у сучасних тенденціях розвитку мови ЗМІ початку XXI ст.;
- аналізувати мовні тенденції та закономірності функціонування української мови;
- оцінювати зміни норм сучасної української літературної мови;
- комплексно послуговуватися нормами української літературної мови;
- застосовувати фахову українську термінологію у професійній діяльності;
- виправляти фонетичні, граматичні й стилістичні помилки у мові ЗМК, редагувати неправильно побудовані речення;
- аналізувати журналістські тексти на підставі здобутих знань;
- виокремлювати у конкретному медіатексті особливості інноваційних процесів у мові ЗМІ на різних рівнях мовної системи;
- характеризувати конкретний медіатекст із погляду його відповідності нормам літературної мови;
- виявляти основні типи порушень норм літературної мови у конкретному медіатексті;
- створювати власні матеріали, використовуючи набуті уміння та навички.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК11. Здатність спілкуватися державною мовою.

Спеціальні (фахові, предметні) компетенції

- СК02. Здатність формувати інформаційний контент.
- СК03. Здатність створювати медіапродукт.

Програмні результати навчання

- ПР04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.
- ПР08. Виокремлювати у виробничих ситуаціях факти, події, відомості, процеси, про які бракує знань, і розкривати способи та джерела здобування тих знань.
- ПР11. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.
- ПР14. Генерувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації.
- ПР15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

(для повного терміну денної форми навчання)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА ЗМІ»

РОЗДІЛ «ПРАКТИКА УСНОГО МОВЛЕННЯ» I курс (I; II семестр)

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОВИ

Тема 1. Суспільна природа мови та мовної діяльності

Предмет і завдання курсу «Сучасна українська мова ЗМІ». Мова та суспільство. Функції мови. Значення мови для розвитку національної культури. Роль мови у формуванні суспільної (національної) свідомості. Поняття національної і літературної мови. Усна і писемна форми реалізації літературної мови.

Тема 2. Українська мова та її державний статус. Мовна політика в Україні.

Особливості походження та проблеми становлення української мови як державної. Концепції мовознавців ХІХ – поч. ХХ ст. про походження української мови. Етимологія назв «Русь» і «Україна». Українська мова серед інших слов'янських. Взаємодія мов і мовні контакти.

Тема 3. Мовна політика в Україні.

Мовне законодавство та мовна політика в Україні. Поняття «рідна» та «державна» мови. Статус української мови як державної. Конституція України про державну мову та

мови національних меншин. Закони України про державну мову. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Тема 4. Мова як знакова система. Система і структура мови.

Своєрідність мови як знакової системи. Аспекти розгляду мови: синтаксичний, семантичний, прагматичний. Система та структура мови. Сутність понять «система мови», «структура мови». Властивості мовної системи. Рівні та одиниці мови. Суттєві ознаки мовних одиниць. Типи мовних одиниць. Відношення між мовними одиницями.

Змістовий модуль 2.

ЛІТЕРАТУРНА (МОВНА) НОРМА І МОВНА ПРАКТИКА

Тема 5. Нормативні засади журналістського професійного мовлення.

Поняття норми, літературна (мовна) норма. Критерії становлення літературної (мовної) норми. Символічна і прагматична мовна норма. Сильна і слабка мовна норма. Типологія літературних (мовних) норм. Стабільність літературної (мовної) норми.

Лібералізація норми. Загальна спрямованість тенденцій до перегляду нормативних засад: національно-мовна та соціально-мовна тенденції. Пуристичні тенденції в процесі унормування української літературної мови. Варіантність норм у сучасній українській літературній мові. Мовна норма й узус.

Тема 6. Український правопис: ретроспектива і сучасність.

Найдавніші правописні системи. Становлення правописних норм у XVI-XVII ст. Граматики Л. Зизанія та М. Смотрицького. Формування правописних систем у XIX ст. Граматика О. Павловського, М. Лучкая. Правописна система «Русалки Дністрової». Поняття «кулішівка» та «желехівка». Уніфікація єдиного українського правопису на зламі XIX - XX століть. Мовна дискусія формування літературних норм української мови початку 1906-1913 рр. Протистояння «галицької» й «наддніпрянської» традицій (Б. Грінченко, І. Нечуй-Левицький). Кодифікація українського правопису на початку XX століття. Орфографічна система у «Словарі української мови» (1907-1909 рр.) Б. Грінченка. «Найголовніші правила українського правопису» 1921 року. Історія укладання та видання «Українського правопису» 1928 року. Основні зміни в правописі 1933 року. Укладання та видання правописів 1946, 1960 рр. Лінгвістичні дискусії щодо літери г. Нова редакція Правопису (поч. 90-х рр.). Найважливіші зміни в проєкті українського правопису 1999 року (за ред. В. В. Німчука). Правопис 2003 року (за ред. В. М. Русанівського). Український правопис 2019 року.

Тема 7. Складнощі правопису слів та їх уживання в медіадискурсі.

Орфографія як розділ науки про мову. Основні правила українського правопису: правопис м'якого знака; правопис апострофа; правопис префіксів; правопис суфіксів; правопис складних слів; правопис закінчень відмінюваних слів; правопис слів іншомовного походження; правопис власних назв; найголовніші правила пунктуації. Принципи української орфографії: фонетичний, морфологічний, традиційний, диференційний і їх використання при редагуванні журналістських текстів.

Тема 7. Графічні засоби української мови та їх роль у ЗМІ.

Графіка як розділ науки про мову. Відомості з історії української графіки. Принципи графіки. Графічна система української мови. Український алфавіт.

Змістовий модуль 3.

ФОНЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ МОВНОЇ СИСТЕМИ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗМІ

Тема 1. Фонетика та фонологія сучасної української мови і використання їхнього потенціалу в масмедіа.

Фонетика як розділ мовознавства і як предмет вивчення. Практичне застосування фонетики в журналістській діяльності. Поняття фонем. Фонема, звук. Функції фонем. Реалізація фонем: неповний вияв та варіанти фонем (алофони): факультативні, позиційні, комбінаторні. Акустичний аспект вивчення звукової будови мови. Соціальний аспект вивчення звукової будови мови. Фонетика та фонологія.

Тема 2. Апарат мовлення – відділи, органи, функції.

Будова мовного апарату та функції його найважливіших складників. Поверхи апарату мовлення. Класифікація органів мовлення: активні та пасивні органи. Утворення голосу. Вимова звуків. Етапи формування мови. Реалізація мовленнєвої функції. Можливі проблеми мовленнєвого апарату людини

Тема 3. Поняття артикуляційної бази та її роль у відтворенні комунікативних технологій.

Особливості артикуляційної бази української літературної мови. Принципи артикуляційної класифікації звуків української мови. Голосні та приголосні звуки: критерії поділу звуків на голосні та приголосні, принципи класифікації голосних та приголосних. Основні властивості людського голосу. Різновиди дихання. Вироблення фонаційного дихання. Артикуляційна гімнастика, її роль у виробленні правильної артикуляції. Причини виникнення акценту.

Сегментні та суперсегментні одиниці фонетики.

Тема 4. Сегментні одиниці мовленнєвого рівня.

Одиниці сегментного мовленнєвого рівня: фонема (звук), силабема (склад), такт (фонетичне слово), синтагмема (синтагма) і фразема (фраза).

Склад як поле реалізації сегментних та суперсегментних одиниць. Типи складів. Характер українського складоподілу. Зв'язок складоподілу з правилами переносу слів.

Тема 5. Суперсегментні одиниці як інструментарій ЗМІ.

Суперсегментні фонетичні одиниці та їх нерозривний зв'язок із сегментними.

Наголос. Типологія наголосу в мовознавстві. Природа українського наголосу: б) характеристика українського наголосу (різномісний, перехідний); в) функції наголосу; г) типи наголосу (словесний, логічний, синтагматичний, фразовий). Основні акцентні типи. Інтонація, її роль у мовленні, складники інтонації – мелодика, ритм, інтенсивність, темп, тембр. Паузи, їх види. Ритміко-інтонаційна організація мовленнєвого потоку. Паузи, їх типи. Синтагма. Партитура тексту.

Змістовий модуль 4.

ВИМОВНА НОРМА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 6. Звуки в потоці мовлення та специфіка їх вживання у роботі журналіста.

Різновиди модифікацій звуків у потоці мовлення. Асиміляція, дисиміляція, акомодация, гаплогія, спрощення. Асиміляція приголосних за: а) дзвінкістю; б) глухістю; в) м'якістю та твердістю; г) за місцем та способом творення. Уплив темпу мовлення на ступінь

та якість модифікації звуків. Модифікація звуків залежно від темпу мовлення. Живі та історичні чергування в українській мові. Транскрипція фонематична, фонетична.

Тема 7. Головніші правила вимови звуків сучасної української мови та журналістського професійного мовлення.

Орфоепічна та акцентна норми. Правила вимови голосних та приголосних звуків; вимова деяких звукосполучень та окремих граматичних форм. Особливості вимови іншомовних слів. Причини порушення деяких норм літературної вимови. Типові орфоепічні помилки і шляхи їх подолання. Співвідношення орфоепії літературної мови та вимовних рис діалектного масиву. Правила наголошування в українській мові. Закріплення норм літературної вимови в орфоепічних словниках. Орфоепічні словники української мови, їх структура, методика роботи з ними.

Тема 8. Засоби милозвучності української мови в житті професійного комунікатора.

Поняття милозвучності української мови. Явища, що спричиняють милозвучність української мови. Засоби милозвучності (євфонії) української мови. Таблиця милозвучності Івана Огієнка. Правила мелодійності. Використання алітерації для створення певного настрою.

РОЗДІЛ «ЛЕКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»

II курс (III семестр)

Змістовий модуль 1.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. СИСТЕМНІ ЗВ'ЯЗКИ У ЛЕКСИЦІ

Тема 1. Лексикологія як розділ мовознавства

Лексикологія як лінгвістична дисципліна, предмет і завдання лексикології. Слово як одиниця лексичного рівня мови. Слово – знакова одиниця. Лексичне і граматичне значення. Понятійна основа лексичного значення. Слова з конкретним і абстрактним значенням. Багатозначні та однозначні слова. Пряме і переносне значення слова. Види переносних значень: метафора, метонімія, синекдоха.

Тема 2. Склад лексики сучасної української мови за походженням

Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Зміни в словниковому складі мови. Активна й пасивна лексика. Лексика української мови з погляду вживання (архаїзми, історизми, неологізми). Застаріла лексика: історизми (матеріальні архаїзми) й архаїзми (стилістичні архаїзми). Неологізми, їх різновиди і шляхи появи в мові. Оказіональні й потенційні слова. Словники нових слів і значень. Словники архаїзмів (історичні).

Тема 3. Системні зв'язки у лексичному складі сучасної української мови

Парадигматичні зв'язки у лексиці. Мовні явища синонімії, антонімії, омонімії, паронімії. *Синонімія* як фундаментальний тип відношень мовних одиниць. Лексичні синоніми. Визначення синонімів. Умови синонімізації. Абсолютна синонімія. Повна і неповна (ідеографічна) синонімія. *Антонімія*. Мовні типи антонімів. Лексичні антоніми, їх визначення. Логічна та лінгвістична основа антонімів. Контекстуальні антоніми. Синонімічно-антонімічні зв'язки. Текстові функції антонімів. Явище *омонімії*. Лексична омонімія в українській мові. Типи лексичних омонімів: повні й неповні (часткові). Різновиди

часткових омонімів (омофони, омографи, омоформи) Відмежування лексичних омонімів від випадків відносної омонімії (омофонів, омоформ, омографів). Джерела лексичних омонімів. *Пароніми* в українській мові. Пароніми на різних мовних рівнях. Типологія лексичних паронімів. Вузьке і широке трактування паронімії. Семантичні та структурні типи паронімів.

Тема 4. Стилiстична диференціяція лексики української мови.

Лексика стилістично нейтральна (міжстильова) і стилістично забарвлена. Розмовна лексика, її види. Книжна лексика, її види. Система стилістичних поміток у тлумачних словниках української мови. Лексика загальнонародна й лексика обмеженого вжитку. Науково-технічна й професійна термінологія. Специфіка терміна. Джерела термінотворення в українській мові. Поняття про термінологізацію загальнонародної лексики і детермінологізацію терміна. Словники термінів. Професіоналізми, відмінності їх від термінів. Жаргонна лексика. Арго. Використання жаргонної та арготичної лексики в літературній мові. Словники жаргонної та арготичної лексики. Діалектизми (фонетичні, морфологічні, словотворчі, лексичні, синтаксичні), види лексичних діалектизмів (лексичні, етнографічні, семантичні). Функції в тексті. Словники діалектної та жаргонної лексики.

Змістовий модуль 2

УКРАЇНСЬКА ФРАЗЕОЛОГІЯ І ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Тема 5. Фразеологія як лінгвістична дисципліна.

Предмет фразеології. Поняття фразеологічної одиниці. Системні зв'язки у фразеології. Фразеологізм і лексема. Фразеологізм і словосполучення. Питання про обсяг фразеології і типи її одиниць. Проблема класифікації фразеологічних одиниць. Типологія ідіом (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення) та фразем (прислів'я, приказки, крилаті вислови). Стійкість і варіантність фразеологізмів. Зв'язок фразеологізмів із частинами мови. Походження і джерела української фразеології. Відображення матеріального й духовного життя у фразеології. Фразеологія і мовні кліше. Мовні штампи. Вживання фразеологізмів та їх трансформація.

Тема 6. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону.

Чинники стрімкого оновлення лексичного складу української мови. Основні семантичні процеси в сучасній українській лексиці. Зміни в словниковому складі української мови кінця ХХ - початку ХХІ ст. Джерела й способи оновлення української лексики.

Типи мовних інновацій. Різновиди лексичних інновацій: новотвори, неозапозичення, неосемантизми. Глобалізація як одна з тенденцій розвитку лексичної системи. Націоналізація сучасного лексикону. Лексичні запозичення. Посилення варваризації у сфері лексики. Жаргонізація мови. Стилiстична нейтральність і маркованість лексики. Мода на певні лексичні одиниці - одна з тенденцій сучасного лексикону. Розширення і звуження лексичного значення. Явище мовленнєвої енантіосемії (розвиток протилежних значень у семантичній структурі однієї мовної одиниці). Неусталені ділянки лексикону, що потребують унормування й кодифікації.

Тема 7. Лексикографія як прикладна наукова дисципліна.

Розвиток української лексикографії. Найдавніші українські словники. Сучасний стан лексикографії в Україні. Загальна характеристика словників. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників. Перекладні, тлумачні, етимологічні, фразеологічні словники. Словники синонімів, антонімів, паронімів. Орфографічні, орфоепічні та інші словники правильності мови.

РОЗДІЛ «МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ» II курс (IV семестр)

Змістовий модуль 1. МОРФОЛОГІЯ ЯК РОЗДІЛ МОВОЗНАВСТВА, МОРФЕМІКА, СЛОВОТВІР.

Тема 1. Морфологія. Предмет морфології. Граматичне значення слова та його структура.

Мова ЗМІ як складова української літературної мови. Предмет і завдання модуля «Морфологічні норми», його наукові основи. Поняття «морфологічна норма», її обсяг. Помилкобезпечні місця на рівні морфології в журналістських текстах.

Морфологічні одиниці. Основні поняття граматики (граматичне значення, граматична форма, граматична категорія). Елементи аналізму в морфології української мови. Зв'язок морфології зі словотвором і синтаксисом.

Тема 2. Морфеміка як рівень мовної системи та як розділ мовознавства

Морфеміка сучасної української літературної мови та її роль у ЗМІ. Зв'язок морфеміки з іншими розділами лінгвістики.

Морфема як знакова одиниця мови. Поняття морфа й морфеми. Морфемна структура слів. Аломорфи та варіанти морфем.

Класифікація морфем у сучасній українській літературній мові: за роллю в слові, за функцією, за місцем у структурі слова, за ознакою питома/запозичена. Поняття про матеріально виражені та нульові, регулярні й нерегулярні, продуктивні й непродуктивні афікси.

Основа слова. Основи похідні й непохідні, вільні та зв'язані.

Тема 3. Словотвір і способи словотворення в сучасній українській літературній мові

Дериватологія, основні поняття дериватології (словотвір, словотвірна основа, словотвірний афікс, словотвірна модель, словотвірний тип, словотвірна синтагма, словотвірний ланцюжок, словотвіrne гніздо). Сучасні тенденції в розвитку словотворення.

Морфологічні способи словотвору української мови. Неморфологічні способи словотвору сучасної української мови. Вторинна номінація та її види. Внутрішня форма та мотивованість слів. Словотвірні ознаки основних частин мови. Пуристичні тенденції щодо подолання наслідків впливу російської мови та іншомовних впливів та до посилення ролі питоми мовної основи.

Можливості словотворення української мови в ЗМІ. Словотвірна номінація в ЗМІ. Словотвірний потенціал новітніх запозичень.

Дериваційні й формотворчі афікси. Твірна, непохідна і похідна основа. Продуктивні і непродуктивні словотвірні типи. Завдання словотвірного й морфемного аналізу.

Змістовий модуль 2.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ КЛАСИ В МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ: ТРАДИЦІЇ І НОВАЦІЇ

Тема 4. Новітні зміни в межах граматичних категорій іменника.

Нові тенденції у вживанні граматичних форм роду і числа іменників. Основні тенденції родової диференціації нових іншомовних невідмінюваних іменників. Інтерферентні явища в мові ЗМІ. Специфіка множинних форм речовинних та абстрактних іменників. Особливості словозміни множинних іменників. Використання власних назв у роботі журналіста. Стилїстична роль форм множини власних назв. Маскулізми і фемінативи в журналістських текстах. Фемінітиви у мові ЗМІ. Утворення назв мешканців міст і сіл, країн.

Новітні тенденції у варіантності відмінкових закінчень іменників. Різновідмінюванні

іменники. Знахідний – родовий відмінок у заперечних конструкціях (Родовий і знахідний відмінки іменників біля перехідних дієсловах з часткою *не*). Функціонування форм кличного відмінка в сучасній українській літературній мові. Помилки у відмінюванні власних назв, зокрема прізвищ, географічних назв. Відмінювання родо-видових назв. Відмінювання аббревіатур. Роль наголосу у відмінюванні іменників.

Тема 5. Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови.

Дієслівність як іманентна риса української літературної мови. Новітні зміни в системі дієслова. Зміни в межах граматичної категорії часу. Новітні тенденції в межах категорії виду. Неукраїнські спонукальні форми дієслова. Сучасне співвідношення активних і пасивних дієслівних форм. Дієвідмінювання.

Процеси мовного регулювання в межах категорії дієприкметників. Активні дієприкметники в сучасній українській літературній мові. Процесові поняття.

Дієслівне керування: традиції і новації. Сильне і слабе керування. Контамінація керування.

Семантичні особливості українських дієслів на *-ся*.

Тема 6. Нові тенденції у вживанні граматичних форм прикметника, числівника, займенника в медійному дискурсі

Зміни в межах граматичних категорій прикметників, числівників, займенників.

Особливості ступенювання прикметників. Повні і короткі форми прикметників у журналістських текстах. Контамінація прикметникового керування.

Активізація в ЗМІ певних форм різних розрядів числівників. Характер сполучуваності числівників з іменниками

Зауваги щодо вживання деяких займенникових форм. Національні риси у формах займенників усіх розрядів. Інтерферентні помилки у вживанні займенників. Особливості займенникових іменників *кожний, усякий, жодний*.

Тема 7. Службові частини мови (службові слова-морфеми) у ЗМІ

Граматичні функції сполучників. Способи вживання сполучників. Парні сполучники в текстах ЗМІ.

Частки в журналістських текстах. Логічні функції часток. Функціональні спеціалізація часток. Частки як засіб комунікативної актуалізації. Накладання заперечних часток.

Граматична спеціалізація звязкового елемента у складі предикатива. Типи дієслівних звязок. Називний, знахідний та орудний відмінки іменника й прикметника і звязки.

РОЗДІЛ «СИНТАКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»

III курс (V семестр)

Змістовий модуль 1.

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

Тема 1. Предмет і об'єкт синтаксису.

Предмет і об'єкт синтаксису. Синтаксичні одиниці. Типи синтаксичних зв'язків та їх особливості. Словосполучення як синтаксична одиниця. Різновиди словосполучень за типом зв'язку та структурою.

Тема 2. Підрядні словосполучення.

Підрядні словосполучення, їх типи за частиномовним вираженням головного

компонента, за ступенем семантичної спаяності, за способом зв'язку та семантико-синтаксичними відношенням між компонентами.

Тема 3. Сурядні словосполучення.

Сурядні словосполучення. Виокремлення та аналіз підрядних та сурядних словосполучень.

Змістовий модуль 2.

ПРОСТЕ НЕУСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ

Тема 4. Речення як основна синтаксична одиниця.

Речення як основна синтаксична одиниця, його ознаки. Аспекти вивчення речення у сучасному мовознавстві.

Тема 5. Класифікація простих речень.

Класифікація простих речень за комунікативними та структурно-граматичними особливостями.

Тема 6. Двоскладне речення.

Двоскладне речення. Типи підметів та присудків; способи їх вираження. Односкладні речення і їх різновиди.

Тема 7. Другорядні члени речення.

Другорядні члени речення. Їх типи та способи вираження. Неповні речення та їх різновиди.

Тема 8. Аналіз простого речення.

Повний синтаксичний аналіз простого речення.

РОЗДІЛ «СИНТАКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»

III курс (VI семестр)

Змістовий модуль 1.

ПРОСТЕ УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ

Тема 1. Просте ускладнене речення.

Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами.

Тема 2. Просте ускладнене речення.

Речення із вставними і вставленими конструкціями. Речення із звертанням.

Тема 3. Пунктуаційний та синтаксичний аналіз речень.

Пунктуаційний та синтаксичний аналіз речень із різними засобами ускладнення.

Змістовий модуль 2.

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ

Тема 4. Ознаки складного речення.

Основні структурно-семантичні ознаки складного речення. Класифікація складних речень.

Тема 5. Складносурядні речення.

Складносурядні речення і їх різновиди.

Тема 6. Складнопідрядні речення.

Складнопідрядні речення (елементарні та багатокомпонентні) та їх різновиди.

Тема 7. Безсполучникові складні речення.

Безсполучникові складні речення і їх різновиди.

Тема 5. Багатокомпонентні речення.

Багатокомпонентні речення з різними видами зв'язку.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА ЗМІ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
РОЗДІЛ «ПРАКТИКА УСНОГО МОВЛЕННЯ» Семестр I (іспит)													
Змістовий модуль I. Загальні тенденції розвитку мови													
Тема 1. Суспільна природа мови та мовної діяльності	9	2	2			5							
Тема 2. Українська мова та її державний статус.	6	1	2			2							
Тема 3. Мовна політика в Україні	5	1	2			3							
Тема 4. Мова як знакова система. Система і структура мови.	11	2	4			5							
Разом за модулем I	31	6	10			15							
Змістовий модуль 2. Літературна норма і мовна практика													
Тема 4. Нормативні засади журналістського професійного мовлення.	15	3	5			8							
Тема 5. Український правопис: ретроспектива і сучасність.	15	2	5			7							

Тема 6. Складнощі правопису слів та їх уживання в медіадискурсі.	15	2	5			7							
Тема 7. Графічні засоби української мови та їх роль у ЗМІ.	14	2	5			8							
Разом за модулем 2	59	9	20			30							
Разом	90	15	30			45							

**РОЗДІЛ «ПРАКТИКА УСНОГО МОВЛЕННЯ»
Семестр II (іспит)**

Змістовий модуль 3. Фонетичний рівень мовної системи та його роль у ЗМІ

Тема 1. Фонетика й фонологія сучасної української мови та використання їхнього потенціалу в мас-медіа. Практичне застосування фонетики в журналістській діяльності.	8	2	2			4							
Тема 2. Апарат мовлення – відділи, органи, функції.	5	1	1			3							
Тема 3. Поняття артикуляційної бази та її роль у відтворенні комунікативних технологій. Особливості артикуляційної бази української мови	8	2	2			4							
Тема 4. Сегментні одиниці мовленнєвого рівня. Склад.	8	2	2			4							
Тема 5. Суперсегментні одиниці як інструментарій ЗМІ. Наголос.	8	2	2			4							
Разом за змістовим модулем 1	32	8	8			16							

Змістовий модуль 4. Вимовна норма та її застосування в журналістській діяльності

Тема 6. Звуки в потоці мовлення та специфіка їх вживання у роботі журналіста.	7	2	2			3							
Тема 7. Головніші правила вимови звуків сучасної української мови та журналістського професійного мовлення.	6	2	1			3							
Тема 8. Засоби милозвучності української мови в житті професійного комунікатора.	10	2	3			5							
Разом за змістовим модулем 2	28	7	7			14							
Разом годин	60	15	15			30							

РОЗДІЛ «ЛЕКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»

Семестр III (залік)

Змістовий модуль 1.

Лексикологія. Системні зв'язки у лексиці

<p>Тема 1. Лексикологія як розділ мовознавства. Лексикологія як лінгвістична дисципліна, предмет і завдання лексикології. Слово як одиниця лексичного рівня мови. Слово – знакова одиниця. Лексичне і граматичне значення.</p>	8	2	2			4						
<p>Тема 2. Склад лексики сучасної української мови за походженням. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Зміни в словниковому складі мови. Активна й пасивна лексика. Лексика української мови з погляду вживання.</p>	8	2	2			4						
<p>Тема 3. Системні зв'язки у лексичному складі сучасної української мови. Парадигматичні зв'язки у лексиці. Мовні явища синонімії, антонімії, омонімії, паронімії. <i>Синонімія</i> як фундаментальний тип відношень мовних одиниць. <i>Антонімія</i>. Мовні типи антонімів. Лексичні антоніми, їх визначення. Явище <i>омонімії</i>. Лексична омонімія в українській мові. <i>Пароніми</i> в українській мові. Пароніми на різних мовних рівнях.</p>	8	2	2			4						
<p>Тема 4. Стилiстична диференція лексики української мови. Лексика стилістично нейтральна (міжстильова) і стилістично забарвлена. Розмовна лексика, її види. Книжна лексика, її види. Лексика загальнонародна й лексика обмеженого</p>	8	2	2			4						

вжитку. Науково-технічна й професійна термінологія. Специфіка терміна. Джерела термінотворення в українській мові.													
Разом за модулем 1	32	8	8			16							

**Змістовий модуль 2.
Українська фразеологія і лексикографія**

Тема 5. Фразеологія як лінгвістична дисципліна. Предмет фразеології. Поняття фразеологічної одиниці. Системні зв'язки у фразеології. Фразеологізм і лексема. Фразеологізм і словосполучення. Питання про обсяг фразеології і типи її одиниць. Походження і джерела української фразеології.	9	3	2			4							
Тема 6. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону.	9	2	2			5							
Тема 7. Лексикографія як прикладна наукова дисципліна. Розвиток української лексикографії. Найдавніші українські словники. Сучасний стан лексикографії в Україні. Загальна характеристика словників. Енциклопедичні й лінгвістичні словники.	10	2	3			5							
Разом за модулем 2	28	7	7			14							
Разом за змістовим модулем II	60	15	15			30							

**РОЗДІЛ «МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»
Семестр IV (залік)**

Змістовий модуль 1. Морфологія як розділ мовознавства. Морфеміка, словотвір

Тема 1. Морфологія. Предмет морфології. Граматичне значення слова та його структура.	8	1	2			5							
Тема 2. Морфеміка як рівень мовної системи та як розділ мовознавства	8	1	2			5							
Тема 3. Словотвір і способи словотворення в сучасній українській літературній мові	16	2	4			10							
Разом за змістовим модулем 1	32	4	8			20							

Змістовий модуль 2. Лексико-граматичні класи в масмедійному дискурсі:

традиції і новації												
Тема 4. Новітні зміни в межах граматичних категорій іменника	14	3	6			5						
Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови	18	3	8			7						
Тема 5. Нові тенденції у вживанні граматичних форм прикметника, числівника, займенника в медійному дискурсі	13	2	4			7						
Тема 6. Службові частини мови (службові слова-морфеми) у ЗМІ	13	3	4			6						
Разом за змістовим модулем 2	58	11	22			25						
Разом годин	90	15	30			45						

РОЗДІЛ «СИНТАКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»												
Семестр V (іспит)												
Змістовий модуль 1. Словосполучення												
Тема 1. Предмет і об'єкт синтаксису. Синтаксичні одиниці. Типи синтаксичних зв'язків та їх особливості. Словосполучення як синтаксична одиниця. Різновиди словосполучень за типом зв'язку та структурою.	2	7	2	1		4						
Тема 2. Підрядні словосполучення, їх типи за частиномовним вираженням головного компонента, за ступенем семантичної спаяності, за способом зв'язку та семантико-синтаксичними відношеннями між компонентами.	2	8	2	2		4						
Тема 3. Сурядні словосполучення. Виокремлення та аналіз підрядних та сурядних словосполучень.	2	8	2	2		4						
Разом за змістовим модулем 1	23		6	5		12						
Змістовий модуль 2. Просте неускладнене речення												
Тема 1. Речення як основна синтаксична одиниця, його ознаки. Аспекти вивчення	2	7	2	2		3						

речення у сучасному мовознавстві.														
Тема 2. Класифікація простих речень за комунікативними та структурно-граматичними особливостями.	2	7	2	2			3							
Тема 3. Двоскладне речення. Типи підметів та присудків; способи їх вираження. Односкладні речення і їх різновиди.	2	8	2	2			4							
Тема 4. Другорядні члени речення. Їх типи та способи вираження. Неповні речення та їх різновиди.	4	8	2	2			4							
Тема 5. Повний синтаксичний аналіз простого речення.		7	1	2			4							
Разом за змістовим модулем 2	37		9	10			18							
Усього годин	60		15	15			30							

**РОЗДІЛ «СИНТАКСИЧНІ НОРМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»
Семестр VI (іспит)**

Змістовий модуль 1. Просте ускладнене речення

Тема 1. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами.	2	7	2	1			4							
Тема 2. Речення із вставними і вставленими конструкціями. Речення із звертанням.	2	8	2	2			4							
Тема 3. Пунктуаційний та синтаксичний аналіз речень із різними засобами ускладнення.	2	8	2	2			4							
Разом за змістовим модулем 1	23		6	5			12							

Змістовий модуль 2. Складне речення

Тема 1. Основні структурно-семантичні ознаки складного речення. Класифікація складних речень.	2	7	2	2			3							
Тема 2. Складносурядні речення і їх різновиди.	2	7	2	2			3							

Тема 3. Складнопідрядні речення (елементарні та багатокомпонентні) та їх різновиди.	2	8	2	2			4						
Тема 4. Безсполучникові складні речення і їх різновиди.	4	8	2	2			4						
Тема 5. Багатокомпонентні речення з різними видами зв'язку.		7	1	2			4						
Разом за змістовим модулем 2	37		9	10			18						
Усього годин	60		15	15			30						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	Не передбачено навчальним планом	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назви тем	К-сть год.
	РОЗДІЛ «Практика усного мовлення» Семестр I	
1.	Мова і професія.	2
2.	Державотворча функція мови.	2
3.	Мовне законодавство та мовна політика в Україні.	2
4.	Своєрідність мови як знакової системи.	2
5.	Рівні та одиниці мовної системи.	4
6.	Мовна культура журналіста.	4
7.	Нормативні засади журналістського професійного мовлення.	4
8.	Найдавніші правописні системи.	2
9.	Орфографічні мовні норми.	4
10.	Графічна система української мови.	4
	Усього	30
	РОЗДІЛ «Практика усного мовлення» Семестр II	
1.	Предмет фонетики. Практичне застосування фонетики в різних галузях людської діяльності (ораторське мистецтво, журналістика, політика, медицина, криміналістика, кінематографія тощо).	2
2.	Артикуляційна база української літературної мови. Критерії поділу звуків на голосні та приголосні	2
3.	Звуки в потоці мовлення. Різновиди модифікацій звуків у потоці мовлення.	2
4.	Суперсегментні одиниці: наголос, інтонація. Склад як поле реалізації сегментних та суперсегментних засобів.	2
5.	Орфоепія та її суспільне значення. Орфоепічна норма. Головніші правила вимови голосних та приголосних звуків. Типові орфоепічні помилки і шляхи їх подолання.	2
6.	Засоби милозвучності української мови.	1
7.	Акцентна норма. Правила наголошування в українській мові.	2

8.	Основні правила правопису в українській мові.	2
	Усього	15
	РОЗДІЛ «Лексичні норми сучасної літературної мови» Семестр III	
1.	Понятійна основа лексичного значення. Слова з конкретним і абстрактним значенням. Багатозначні та однозначні слова.	2
2.	Застаріла лексика: історизми (матеріальні архаїзми) й архаїзми (стилістичні архаїзми). Неологізми, їх різновиди і шляхи появи в мові. Оказіональні й потенційні слова.	2
3.	Лексичні синоніми. Визначення синонімів. Логічна та лінгвістична основа антонімів. Різновиди часткових омонімів (омофони, омографи, омоформи).	3
4.	Поняття про термінологізацію загальнонародної лексики і детермінологізацію терміна. Словники термінів. Професіоналізми, відмінності їх від термінів. Жаргонна лексика. Арго.	2
5.	Типологія ідіом (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення) та фразем (прислів'я, приказки, крилаті вислови). Стійкість і варіантність фразеологізмів.	2
6.	Вживання фразеологізмів та їх трансформація.	2
7.	Перекладні, тлумачні, етимологічні, фразеологічні словники. Словники синонімів, антонімів, паронімів.	2
	Усього	15
	РОЗДІЛ «Морфологічні норми сучасної літературної мови» Семестр IV	
1.	Морфологія. Предмет морфології. Граматичне значення слова та його структура.	2
2.	Морфеміка як рівень мовної системи та як розділ мовознавства	2
3.	Словотвір і способи словотворення в сучасній українській літературній мові	4
4.	Новітні зміни в межах граматичних категорій іменника	6
5.	Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови	8
6.	Нові тенденції у вживанні граматичних форм прикметника, числівника, займенника в медійному дискурсі	4
7.	Службові частини мови (службові слова-морфеми) у ЗМІ	4
	Усього	30
	РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» Семестр V	
1	Предмет і об'єкт синтаксису. Синтаксичні одиниці. Типи синтаксичних зв'язків та їх особливості. Словосполучення як синтаксична одиниця. Різновиди словосполучень за типом зв'язку та структурою.	1
2	Підрядні словосполучення, їх типи за частиномовним вираженням головного компонента, за ступенем семантичної спаяності, за способом зв'язку та семантико- синтаксичними відношенням між компонентами.	2
3	Сурядні словосполучення. Виокремлення та аналіз підрядних та сурядних словосполучень.	2
4	Речення як основна синтаксична одиниця, його ознаки. Аспекти вивчення речення у сучасному мовознавстві.	2
5	Класифікація простих речень за комунікативними та структурно- граматичними особливостями.	2
6	Двоскладне речення. Типи підметів та присудків; способи їх вираження. Односкладні речення і їх різновиди.	2
7	Другорядні члени речення. Їх типи та способи вираження. Неповні речення та їх різновиди.	2
8	Повний синтаксичний аналіз простого речення.	2
	Всього	15
	РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови»	

Семестр VI		
1	Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами.	1
2	Речення із вставними і вставленими конструкціями. Речення із звертанням.	2
3	Пунктуаційний та синтаксичний аналіз речень із різними засобами ускладнення.	2
4	Основні структурно-семантичні ознаки складного речення. Класифікація складних речень.	2
5	Складносурядні речення і їх різновиди.	2
6	Складнопідрядні речення (елементарні та багатокomпонентні) та їх різновиди.	2
7	Безсполучникові складні речення і їх різновиди.	2
8	Багатокomпонентні речення з різними видами зв'язку.	2
	Всього	15

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	Не передбачені навчальним планом	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	РОЗДІЛ «Практика усного мовлення» Семестр I	
1.	Соціолінгвістичні дослідження у ЗМІ	4
2	Статус української мови як державної.	4
3.	Погляди лінгвістів на норму, її критерії та їх застосування. З'ясування ролі процесів нормалізації в піднесенні мовної культури	4
4.	Проблема відбиття мовних змін у сучасних правописних виданнях	4
5.	Варіантність норм літературної мови	4
6.	Мовна норма й узус.	4
7.	Гендерна мовна політика в Україні.	4
8.	Типи та різновиди мовних одиниць.	4
9.	Найдавніші правописні системи.	4
10.	Принципи українського правопису.	4
11.	Нові стандарти комунікації у просторі Інтернету	5
	Усього	45
	РОЗДІЛ «Практика усного мовлення» Семестр II	
1	Артикуляційна та акустична класифікації звуків української мови. Причини відмінностей у класифікаційних таблицях.	3
2	Звук і значення. Експериментально-фонетичне дослідження.	3
3	Склад як поле реалізації сегментно-суперсегментних одиниць. Транслітерація.	3
4	Орфоепічні помилки в теле- та радіоэфірі, причини їхньої появи, рекомендації до виправлення.	3
5	Особливості акцентологічної норми сучасної української мови.	2
6	Фонетичний портрет відомої людини (політика, журналіста, викладача тощо).	3

7	Партитури текстів. Підготовка партитури текстів різних жанрів і наступне їх озвучування.	3
8	Милозвучність української мови. Таблиця милозвучності Івана Огієнка.	2
9	Правописні норми сучасної української мови.	8
	Усього	30
РОЗДІЛ «Лексичні норми сучасної літературної мови» Семестр III		
1.	Пряме і переносне значення слова. Види переносних значень: метафора, метонімія, синекдоха.	4
2.	Оказіональні й потенційні слова. Словники нових слів і значень. Словники архаїзмів (історичні).	4
3.	Умови синонімізації. Абсолютна синонімія. Повна і неповна (ідеографічна) синонімія. Контекстуальні антоніми. Синонімічно-антонімічні зв'язки. Типи лексичних омонімів: повні й неповні (часткові). Джерела лексичних омонімів. Семантичні та структурні типи паронімів.	5
4.	Використання жаргонної та арготичної лексики в літературній мові. Словники жаргонної та арготичної лексики. Діалектизми (фонетичні, морфологічні, словотворчі, лексичні, синтаксичні), види лексичних діалектизмів (лексичні, етнографічні, семантичні).	5
5.	Зв'язок фразеологізмів із частинами мови. Системні зв'язки у фразеології (багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів).	4
6.	Фразеологія і мовні кліше. Мовні штампи. Вживання фразеологізмів та їх трансформація.	4
7.	Орфографічні, орфоепічні та інші словники правильності мови. Класифікація словників. Будова словників різного типу та словникових статей у цих словниках.	4
	Усього	30
РОЗДІЛ «Морфологічні норми сучасної літературної мови» Семестр IV		
1.	Основні поняття морфології. Способи і засоби вираження граматичних значень слова в українській мові.	1
2.	Родова диференціація незмінюваних іменників. Поділ на групи іменників	2
3.	Іменники II відміни з кінцевим основи –р. Творення присвійних прикметників. Субстантивація. Ад'ективація.	2
4.	Функції відмінків. Відмінювання іменників в множинні формі.	1
5.	Групи якісних прикметників. Тверда і м'яка групи прикметників. Відмінкові форми прикметників	1
6.	Кількісні і порядкові числівники. Зв'язок числівників з іменниками. Проніміналізація.	2
7.	Іменникові займенники, їхнє відмінювання. Прикметникові займенники, їхнє відмінювання	2
8.	Творення дієслів. Безособові дієслова.	2
9.	Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.	1

10.	Морфологічний склад прислівників	1
11.	Сполучники сурядності і підрядності. Розряди часток. Частки-речення. Вигуки як нечленовані слова-речення.	1
	Усього	15
	РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» Семестр V	
1.	Сурядні словосполучення. Класифікація сурядних словосполучень.	3
2.	Підрядні словосполучення. Класифікація підрядних словосполучень.	4
3.	Синтаксично нечленовані словосполучення.	3
4.	Формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний та комунікативний аспекти вивчення речення.	4
5.	Складний присудок.	3
6.	Однорідні члени речення.	3
7.	Способи вираження неузгоджених означень.	2
8.	Способи вираження відокремлених членів речення.	4
9.	Неповне речення. Різновиди неповних речень.	2
10	Розмежування односкладних та двоскладних неповних речень.	2
	Усього	30
	РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» Семестр VI	
1.	Аспекти вивчення складного речення.	4
2.	Парадигма складного речення.	3
3.	Типологія синтаксичних зв'язків у складному реченні.	4
4.	Граматичні особливості складносурядних речень.	3
5.	Типи семантико-синтаксичних відношень між частинами складносурядного речення.	4
6.	Граматична природа складнопідрядних речень.	3
7.	Критерії розмежування сполучних слів і сполучників.	3
8.	Розділові знаки в складному багатокомпонентному реченні.	3
9.	Синтаксичний аналіз складного речення.	3
	Усього	30

**9. Контрольні питання, комплекти тестових завдань з навчальної дисципліни
«Сучасна українська мова ЗМІ» для визначення рівня засвоєння знань
студентами**

РОЗДІЛ «Практика усного мовлення»

Семестр I

Питання до іспиту

1. Мова як основний інструмент журналістської діяльності
2. Мова і суспільство. Функції мови.
3. Сутність понять: «мова», «українська мова», «національна мова», «літературна мова».
4. Поняття «літературна мова» і «літературний стандарт».

5. Проблема походження української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців XIX-поч. XX ст.
6. Погляди лінгвістів на походження назви «Русь», «Україна».
7. Місце української мови серед інших слов'янських мов світу.
8. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
9. Підходи до виділення статусу державної мови у міжнародному законодавстві.
10. Закони України про державну мову.
11. Мовна політика в Україні.
12. Поняття «лінгвоциду». Форми лінгвоциду.
13. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
14. Унормування правопису XX століття.
15. Принципи українського правопису.
16. Український правопис 2019 року.
17. Погляди науковців на новий український правопис.
18. Розмежування понять «літературна мова», «літературна (мовна) норма».
19. Критерії становлення літературної (мовної) норми.
20. Типологія літературних (мовних) норм.
21. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови.
22. Історія становлення української графіки.
23. Принципи української орфографії.
24. Фонетичний принцип української орфографії.
25. Морфологічний принцип української орфографії.
26. Традиційний принцип української орфографії.
27. Диференційний принцип української орфографії.
28. Графічна система української мови.

Тестові завдання

1. Літературна мова – суспільно важливий різновид існування національної мови, знаряддя інтелектуального розвитку суспільства:

- а) так;
- б) ні.

2. Взаємопов'язані питання державотворчої ролі української мови та існування літературного стандарту гостро постали в кінці XX – на початку XXI ст.:

- а) так;
- б) ні.

3. Унормована й кодифікована в словниках і граматиках, поліфункціональна і вербалізована в структурованих поняттях українська літературна мова, що сформувалася в конкретних історичних умовах, – це *національна мова*:

- а) так;
- б) ні.

4. На стабільність літературної норми *не впливає*:

- а) мовна практика освічених носіїв української літературної мови;
- б) відповідність структурі української мови;
- в) збереження писемно-літературних традицій;
- г) відхилення від правописної, орфоепічної норми, тобто порушення загальноприйнятих мовних норм.

5. Літературна мова реалізується в таких *формах*:

- а) первинній і вторинній;
- б) усній і писемній;
- в) граматичній і лексичній;
- г) стилістичній та пунктуаційній.

6. Норма літературної мови – це:

- а) правила вживання розділових знаків;
- б) сукупність загальноновизнаних мовних засобів, що вважаються правильними та зразковими на певному історичному етапі;
- в) використання мовних засобів різних видів відповідно до стилю мови;
- г) правильне вживання граматичних форм слів, усталена побудова словосполучень і речень.

7. Чи невіддільна мовна норма від понять ‘мовна система’, ‘мовна практика’ (узус), ‘мовна свідомість суспільства’?

- а) так;
- б) ні.

8. Чи синонімічні поняття «літературна мова» і «літературний стандарт»?

- а) так;
- б) ні.

9. Чи тотожні поняття ‘літературна мова’ і ‘мова художньої літератури’?

- а) так;
- б) ні.

10. До зовнішніх (соціально-культурних) критеріїв літературної мови не належить:

- а) культурно-історичний (традиції в писемних стилях);
- б) статистичний (поширеність в узусі);
- в) відповідність системі національної мови;
- г) естетичний (мовно-естетичні знаки культури).

11. До внутрішніх (системних) критеріїв літературної мови належить:

- а) культурно-історичний (традиції в писемних стилях);
- б) суб’єктивно-смаковий (мовна мода);
- в) статистичний (поширеність в узусі);
- г) відповідність системі національної мови.

12. Установіть відповідність:

1. Символічна норма

а) використання мовних засобів для досягнення передусім комунікативної мети – порозуміння;

2. Прагматична норма

б) норма, яка пов’язана з регулярним відхиленням від кодифікованих правил, із тенденцією до порушення наголошування, вимови, слововживання, орфографії;

3. Сильна мовна норма

в) сформований в уяві мовця ідеал літературної норми, який уособлює зв’язок із народними традиціями, національним самоусвідомленням, вибором таких мовних засобів, які вирізняють українську мову з-поміж споріднених мов;

4. Слабка мовна норма

г) регулярні, традиційні реалізації кодифікованих мовних одиниць (фонетичних, граматичних, лексичних) у писемній і усій практиці.

13. Виберіть рядок, в якому *не порушені* граматичні норми:

- а) предмета, відмінка, варіанта, атома;
- б) об'єкту, документу, паспорту, графіку;
- в) Парижа, Мадрида, Лондона, Брюсселя;
- г) журналіста, топменеджера, звукорежисера, фотографа.

14. Позначте рядок, в якому *всі іменники* у формі родового відмінка однини *мають закінчення –у*.

- а) конфлікт..., індивід..., інструктаж...;
- б) журналіст..., фотоапарат..., професіонала;
- в) репортаж..., комітет..., прибутк...;
- г) інтернет-сайт..., інтернет..., блогер...

15. Виберіть рядок, в якому *не порушені* граматичні норми:

- а) шістдесятирічний досвід, найцікавіший епізод;
- б) у тисячу дев'ятсотому році, п'ятидесятирічний ювілей;
- в) десять хвилин одинадцятої, без п'ятнадцяти десять;
- г) по віковим категоріям, по першим фразам.

16. Виберіть рядок, в якому всі слова *можна* писати двома способами (з буквою *г* або буквою *г*):

- а) гатунок, газда, ґрунт, гандж;
- б) гречний, гратчастий, гудзиковий, агрусовий;
- в) Гонгадзе, Гуллівер, Гегель, Вергілій;
- г) газдувати, ганджувати, ґрунтувати, прогавити.

17. Виберіть рядок, в якому *не порушені* орфографічні норми:

- а) пів-аркуша, пів-острова, пів-міста, пів'яблука;
- б) пів-Європи, пів-Києва, пів-України, пів-Америци;
- в) напів-правда, напів-імла, напів-п'ятьма, полу-мисок;
- г) піваркуш, півзахист, півмісяць, півострів.

18. Вибери рядок, в якому *порушені* орфографічні норми:

- а) флешінтерв'ю, нанокomp'ютер, ультразвук топменеджер;
- б) віце-прем'єр, віце-консул, екс-міністр, контр-удар;
- в) «Анти-Дюринг»; екс-Югославія; анти-АВН, екс-НДР;
- г) Супер-Шмідт, мікро-ЕОМ, міні-ПК, флеш-ВІОС.

19. Виберіть рядок, в якому *порушені* орфографічні норми:

- а) Міністерство освіти і науки України, Збройні сили України, Національний банк України, Рада Європи;
- б) Прем'єр-міністр, Ректор, Заслужений діяч мистецтв, Народний артист України;
- в) Укрпрофрада, Держтелерадіо, Укрзалізниця, Київенерго;
- г) Генеральний секретар ООН, Президент України, Голова Верховної Ради України, Президент Сполучених Штатів Америки.

20. У якому рядку *не порушені* лексичні норми:

- а) громадянське суспільство, суверенна держава;
- б) відповіді співпадають, інша альтернатива;
- в) перша прем'єра, вільна вакансія;
- г) ювілейні міроприємства адреса місця проживання.

РОЗДІЛ «Практика усного мовлення» Семестр II

Питання до іспиту

1. Фонетика як наука про звукову будову мови. Зв'язок фонетики з іншими лінгвістичними й нелінгвістичними науками.
2. Поняття про сегментні й суперсегментні одиниці фонетики.
3. Анатомо-фізіологічний, акустичний і лінгвістичний аспекти вивчення звуків мови.
4. Фонетика і фонологія. Фонологічна система сучасної української літературної мови.
5. Поняття про фонему. Кількісно-якісний склад фонем у сучасній українській літературній мові.
6. Будова мовного апарату людини.
7. Поняття про артикуляційну базу. Особливості артикуляційної бази української мови. Враховування цих особливостей у процесі вдосконалення української вимови.
8. Роль звукової системи мови в житті суспільства.
9. Принципи поділу звуків на голосні та приголосні.
10. Артикуляційна класифікація голосних.
11. Артикуляційна класифікація приголосних.
12. Протиставлення приголосних звуків за твердістю/м'якістю. Парні й непарні приголосні за характеристикою твердості-м'якості. Їх функціонування в мовленнєвому потоці.
13. Протиставлення приголосних за дзвінкістю/глухістю. Парні й непарні приголосні за ознаками дзвінкості-глухості, їх функціонування в потоці мовлення.
14. Наголос, його природа й функції.
15. Природа і функції наголосу в сучасній українській літературній мові. Основні акцентуаційні парадигми.
16. Звуки в потоці мовлення: асиміляція.
17. Звуки в потоці мовлення: дисиміляція, акомодация.
18. Засоби милозвучності в українській мові.
19. Поняття складу. Склад як поле реалізації суперсегментних явищ.
20. Правила переносу слів із рядка в рядок.
21. Чергування. Історичні й живі чергування.
22. Основні типи чергувань голосних в українській мові.
23. Основні типи чергувань приголосних в українській мові.
24. Фонетична транскрипція.
25. Мовна норма. Типи мовних норм.
26. Орфоепія, її значення.
27. Акцентологія, її значення.
28. Поняття про орфоепію. Фонетичні та фонологічні помилки у вимові.
29. Головні правила вимови голосних у сучасній українській літературній мові.
30. Головні правила вимови приголосних у сучасній українській літературній мові.
31. Особливості вимови слів іншомовного походження.
32. Милозвучність української мови.
33. Орфоепічні словники сучасної української літературної мови. Побудова таких словників. (Орфоепічний словник // Укладач М.І. Погрібний. – К., 1984; Українська літературна вимова і наголос. Словник – довідник // Укладачі І.Р. Вихованець, С.Я. Єрмоленко, Н.М. Сологуб, Г.Х. Щербатюк. – К., 1973. та ін.).
34. Транскрипція. Фонематична та фонетична транскрипції. Приклади.
35. Типи складів в українській мові.
36. Найдавніші чергування голосних.

37. Характерні ознаки української літературної вимови.
38. Асимілятивні модифікації приголосних фонем.
39. Артикуляційні характеристики приголосних звуків.
40. Одиниці фонетики.
41. Склад. Закони українського складоподілу.
42. Поняття графіки. Одиниці графіки. Український алфавіт.
43. Співвідношення між буквами українського алфавіту і звуками української літературної мови.
44. Фонетико-орфографічна система сучасної української мови та її функціонування в засобах масової комунікації.
45. Орфоепічна та акцентуаційна норми.
46. Принципи українського правопису.
47. Вживання м'якого знака.
48. Правопис апострофа.
49. Правопис слів іншомовного походження.
50. Правопис прізвищ українського походження та інших слов'янських.

Тестові завдання

Завдання 1-16 мають по три варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Потрібно вибрати правильний варіант відповіді.

1. Позначте звуки, які є спільними для слів *молотьба*, *боротьба*, *дьоготь*, *дядько*: А) [о], [т]; Б) [о], [д]; В) [а], [о], [д].
2. Позначте рядок, у якому під час перенесення слів допущено помилки:
 - А) *зас-віт-ло*, *прек-рас-ний*, *ход-жу*, *сид-жу*;
 - Б) *ви-вчи-ти*, *ща-стя*, *брат-ство*, *тво-ри-ти*;
 - В) *іс-то-рич-ний*, *під-за-лис-тий*, *пів-яблука*, *мав-пя-чий*.
3. Позначте рядок, у якому кількість букв і звуків різна:
 - А) *ясність*, *щирість*, *щабель*, *Гуцульщина*;
 - Б) *генерал*, *книжка*, *рясний*, *пюре*;
 - В) *щастя*, *дзвякнути*, *пир'їна*, *солом'яний*.
4. Позначте слово, у якому кількість букв і звуків збігається:
 - А) *янтар*; Б) *хлопець*; Г) *щавель*.
5. Позначте рядок, у якому всі слова можна переносити з рядка в рядок:
 - А) *тюль*, *шаль*, *сіль*, *ясен*;
 - Б) *тиша*, *щастя*, *радість*, *книга*;
 - В) *явір*, *мить*, *снот*, *їжа*.
6. Позначте рядок слів, у яких наголошений останній склад:
 - А) *верба*, *кропива*, *дочка*, *петля*;
 - Б) *дошка*, *кицька*, *подруга*, *розвідка*;
 - В) *решето*, *спина*, *середина*, *олень*.
7. Позначте рядок слів, у якому фонетичний запис відображає не-правильну вимову:
 - А) [молот'ба];
 - Б) [пас: а];
 - В) [бород'ба].
8. Позначте рядок, у якому букви *я*, *ю*, є позначають один звук:

- А) морквяний, пір'я, м'ята, яблуко;
- Б) під'їзд, жаб'ячий, інтерв'ю, зв'язок;
- В) мавпячий, медвяний, пюре, буряк.

9. У якому рядку в усіх словах відбувається спрощення приголосних при зміні слова?

- А) виск, випуск, пропуск, хворост;
- Б) контраст, компост, студент, пестоці;
- В) бризки, блиск, тиск, тріск.

10. У якому рядку допущено орфографічну помилку?

- А) схопити, зпрощувати, стискати, зробити;
- Б) здійснити, зміцнити, сфальсифікувати, змурувати;
- В) сходити, спилувати, зчистити, зцілити.

11. У якому рядку чергування у/в розрізняє значення слів?

- А) враз, втриматися, ударити, вступ;
- Б) вживатися, вправа, удача, узимку;
- В) вбігти, уміти, ввійти, уболівати.

12. У якому рядку всі слова пишемо з м'яким знаком?

- А) донец..кий, ган..ба, швец.., тон..ший;
- Б) різ..бяр, т..мяний, нєн..чин, робит..ся;
- В) корис..тю, дівчинон..ці, на пис..мі, кін..чик.

13. У якому рядку допущено орфографічні помилки в написанні слів?

- А) пам'ять, пів'яблука, Лук'яненко, солов'їний;
- Б) з'явитися, черв'як, довір'я, святкувати;
- В) возз'єднання, верб'я, пів'ящика, підгір'я.

14. У якому рядку всі слова написані правильно?

- А) Поволжжя, майбуття, з'їхатися, п'ятсот;
- Б) льється, під'єднати, Маринці, бадьорість;
- В) чотирма, шістсот, кузня, верб'я, яблуньці.

15. У якому рядку всі слова записано правильно?

- А) буквеній, потомствений, статтей, лебединий;
- Б) чайний, старовинний, священик, хвилинний;
- В) навмання, сонний, середньовічя, прибуття.

16. У якому рядку всі слова написано правильно?

- А) цифра, приоритет, фабрика, стимул;
- Б) ін'єкція, п'єдестал, миш'як, бюро;
- В) мадонна, ірреальний, група, брутто.

Завдання 17 передбачає встановлення відповідності. До кожного рядка, позначеного буквою, потрібно дібрати відповідник, позначений цифрою.

17. Установіть відповідність між словом та його характеристикою:

1) дзьоб;	А) У слові на один звук більше, ніж букв.
2) ящик;	Б) У слові на один звук менше, ніж букв.
3) рояль;	В) У слові на два звуки менше, ніж букв.
4) галька.	Г) У слові однакова кількість букв і звуків.
- Д) У слові на два звуки більше, ніж букв.

18. Доберіть до поданих слів спільнокореневі або змініть їх, щоб відбулося чергування о, е з і: вивоз, кінь, провід, твір, воля, робота, ступінь, будова.

19. Доберіть до поданих слів спільнокореневі або змініть їх, щоб показати чергування приголосних [г] – [ж] – [з], [к] – [ч] – [ц], [х] – [ш] – [с]: фабрика, горіх, берег, допомога, луг, ріг.

20. Запишіть подані слова звукописом: солдатський, веселка, граєшся, нігтики.

РОЗДІЛ «Лексичні норми сучасної літературної мови» Семестр III

Питання до заліку

1. Багатозначність слова. Типи лексичних значень.
2. Види переносу значень (метафора, метонімія, синекдоха).
3. Види зміни обсягу вторинного значення (розширення, звуження, зсув значення).
4. Лексичні омоніми в українській мові.
5. Полісемія та омонімія, критерії їхнього розрізнення.
6. Явища, суміжні з омонімією (омоформи, омофони, омографи).
7. Пароніми в українській мові. Структурні типи паронімів.
8. Синонімія як вираження смислової еквівалентності в слові.
9. Джерела виникнення синонімів.
10. Типи синонімів і синонімічних рядів.
11. Поняття активної та пасивної лексики. Історизми, архаїзми.
12. Лексика української мови з погляду походження.
13. Лексика української мови з погляду вживання.
14. Функціональна диференціація лексики: загальноживана лексика, термінологічна й професійна лексика, діалектна лексика, жаргонна лексика, арго.
15. Класифікації фразеологізмів (класифікація В.В.Виноградова, генетична класифікація, морфологічна тощо).
16. Поняття фраземи, неофраземи.
17. Джерела фразеології.
18. Споконвічно українські фразеологічні одиниці, запозичені фразеологічні одиниці, кальки.
19. Українська лексикографія, її історичні витoki та тенденції розвитку.
20. Пряме й переносне значення слова.

Тестові завдання

1. Лексикологія – це:
 - а) розділ мовознавства, який займається теоретичною проблемою укладання словників, збиранням, упорядкуванням та описом словникового матеріалу;
 - б) розділ мовознавчої науки, який вивчає словниковий склад мови і слово як його основну одиницю;
 - в) розділ мовознавства, в якому вивчається звуковий склад мови.
2. Лексикологію розрізняють:
 - а) сучасну (описову) та історичну;
 - б) описову та сучасної мови;
 - в) диференційовану та історичну.
3. Розмежування типів лексичних значень ґрунтується на:
 - а) характері зв'язку відповідних назв з предметами і явищами позамовної дійсності;
 - б) особливостях сполучуваності слів з іншими лексичними одиницями у складі словосполучень і речень;

в) характері зв'язку відповідних назв з предметами і явищами позамовної дійсності, особливостях сполучуваності слів з іншими лексичними одиницями у складі словосполучень і речень.

4. Основною функціонально-структурною одиницею мови є:

- а) звук;
- б) словосполучення;
- в) слово.

5. У лексикології слово називають:

- а) морфемою;
- б) фонемою;
- в) лексемою.

6. Слово – це:

- а) основна функціонально-структурна одиниця мови, що становить звук або комплекс звуків, є будівельним матеріалом для словосполучення і речення;
- б) частина фразового такту, що має переважну кількість звуків, об'єднаних навколо складотворного центра;
- в) найменша одиниця звукової системи, за допомогою якої розпізнаються значущі одиниці мови.

7. За значенням слова поділяють на:

- а) однозначні і багатозначні;
- б) власні і загальні;
- в) подібні і протилежні.

8. За звучанням або написанням розрізняють такі групи слів:

- а) омоніми і пароніми;
- б) омографи і омофони;
- в) омоніми і омографи.

9. За емоційним забарвленням слова бувають:

- а) власне емоційні і залежно емоційні;
- б) нейтральні і емоційні;
- в) урочисті і побутові.

10. За походженням слова поділяють на:

- а) архаїзми і неологізми;
- б) літературні і діалектні;
- в) незапозичені і запозичені.

11. За активністю вживання слова можуть бути:

- а) активні і пасивні;
- б) загальноживані і наукові терміни;
- в) ділові штампи і образно-художні.

12. Емоційно-забарвлена лексика використовується в таких стилях:

- а) публіцистичному;
- б) науковому;
- в) художньому.

13. Неологізми належать до:

- а) активної лексики;

- б) термінів;
- в) пасивної лексики.

14. Архаїзми поділяють на кілька груп:

- а) власне лексичні, лексико-словотвірні;
- б) власне лексичні, лексико-словотвірні, лексико-фонетичні, морфологічні;
- в) лексико-фонетичні, морфологічні.

15. Старослов'янзми можемо розпізнати за такими ознаками:

- а) фонетичними, морфологічними, семантико-стилістичними;
- б) фонетичними, морфологічними;
- в) семантико-стилістичними.

16. Лексичні діалектизми поділяються на:

- а) власне лексичні, лексико-семантичні;
- б) власне лексичні, етнографічні, лексико-семантичні;
- в) власне лексичні, етнографічні.

17. Полісемантичні слова – це:

- а) слова, які мають кілька значень;
- б) слова, які мають семантичне значення;
- в) слова, які мають граматичне значення.

18. Типи переносних значень багатозначного слова не включають:

- а) метафору;
- б) епітети;
- в) метонімію.

19. Джерелами збагачення мови є такі мовні явища (зайве позначити):

- а) омонімія;
- б) синонімія;
- в) полісемія.

20. Слова, які збігаються в одній якійсь формі, називаються:

- а) омонімами лексичними;
- б) лексичними повними омонімами;
- в) лексичними неповними омонімами;

21. Принципова відмінність між омонімією і полісемією полягає у відсутності:

- а) спільного звучання;
- б) спільного граматичного значення; •
- в) спільного компонента лексичного значення.

22. За характером тих ознак, що дають змогу констатувати наявність відповідного відношення між двома або більшою кількістю слів, розрізняють:

- а) лексичні омоніми, омоформи, омографи, омофони;
- б) омоформи, омографи, омофони;
- в) повні омоніми, омоформи, омографи.

23. Омоформи – це:

- а) морфологічні омоніми, що виділяються на підставі звукового збігу і однакового написання форм слів, що належать до різних лексико-граматичних класів або ж різних форм одного і того самого слова;
- б) слова, у яких збігається лише частина форм;

в) слова, які пишуться однаково, але розрізняються наголосом.

24. Елементи диференціації загальнонародної мови:

- а) діалект, літературна мова, просторіччя, койне;
- б) просторіччя, жаргонізм, літературна мова;
- в) койне, діалект, літературна мова.

25. Слова, на вживання яких накладена заборона суспільства, – це:

- а) арготизми;
- б) жаргонізми;
- в) табуїзми.

26. Синоніми поділяють на:

- а) лексичні, абсолютні і контекстуальні;
- б) стилістичні і семантичні;
- в) лексичні, контекстуальні.

27. Серед лексичних синонімів виділяють:

- а) стилістичні, семантичні, семантико-стилістичні;
- б) стилістичні, семантичні, семантико-стилістичні, абсолютні;
- в) семантичні, стилістичні.

28. В антонімічні відношення можуть вступати

- а) слова і словосполучення однієї частини мови;
- б) слова і словосполучення різних частин мови;
- в) словосполучення різних частин мови.

29. Звуки [о], [є], що стоять у відкритих складах, чергуються з [і], якщо потрапляють у закритий склад. Це фонетична ознака:

- а) праслов'янської лексики;
- б) східнослов'янської лексики;
- в) власне української лексики.

30. Метафора – це:

- а) явище, коли слова збігаються звучанням не в усіх граматичних формах;
- б) перенесення назви дії на результат;
- в) тип переносного вживання слова, що ґрунтується на подібності тих або тих ознак.

31. Метонімія – це:

- а) явище, коли слова пишуться однаково, а відрізняються значенням;
- б) перенесення назви з одного класу предметів на інші, які межують між собою, перебувають в органічному зв'язку;
- в) явище, яке ґрунтується на властивості подібності.

32. Фразеологія – це:

- а) розділ мовознавства, який вивчає фразеологізми і фразеологічні звороти;
- б) лексично неподільні поєднання слів, сукупність усталених зворотів, висловів;
- в) стійкі сполучення слів, словосполучення.

33. Спільні ознаки слів та фразеологізмів (зайве позначити):

- а) комунікативність;
- б) номінативна функція;
- в) відтворюваність.

34. Ознаками фразеологізмів є:

- а) цілісність значення, емоційність, варіативність;
- б) прислів'я, приказки, крилаті слова, афоризми, сентенції, максима;
- в) експресивність, відносна постійність компонентного складу, відтворюваність, цілісність значення.

35. Стійкі мовні звороти, у яких один із компонентів має самостійне значення, що конкретизується в постійному зв'язку з іншими словами, називають:

- а) фразеологічними зрощеннями;
- б) фразеологічними сполученнями;
- в) фразеологічними єдностями.

36. Лексикографія – це:

- а) розділ мовознавства, який вивчає слово як основну одиницю мови, словниковий склад мови як систему;
- б) розділ мовознавства, предметом якого є теорія і практика укладання словників різних типів;
- в) лексика, створена українською мовою після її відокремлення від споріднених мов, а також успадкована нею з попередніх етапів свого розвитку – індоєвропейської, східнослов'янської, праслов'янської мов.

37. Залежно від лексичного матеріалу, способу його опрацювання і призначення розрізняють:

- а) енциклопедичні і загальномовні словники;
- б) орфографічні, орфоепічні словники;
- в) етимологічні, тлумачні словники.

38. До енциклопедичних словників належать:

- а) біографічні словники, словники іншомовних слів, енциклопедії;
- б) енциклопедії;
- в) енциклопедії, етимологічні словники, літературні словники.

39. Перекладні словники належать до:

- а) тлумачних;
- б) загальномовних;
- в) мовознавчих.

40. Дають характеристику найдавнішого звукового складу слова, тлумачать походження і зміну значень слів на основі зіставлень зі словами спільного кореня, інших споріднених мов:

- а) орфоепічні словники;
- б) тлумачні словники;
- в) етимологічні словники.

41. Знайти багатозначні слова:

- а) думати, міркувати;
- б) іти, сідати;
- в) високий, низький.

42. Указати рядок, у якому подано однозначні слова:

- а) шлях, пісня, вікно;
- б) іменник, суфікс, горобець;
- в) школа, підручник, день.

43. Знайти і виділити омографи:

- а) сонце – сон це;
- б) приклад – приклад;
- в) коса – коса.

44. Указати стилістичні синоніми:

- а) ханжа - святенник - лицемір;
- б) думати - гадати - роздумувати;
- в) успіх - торжество - тріумф.

45. Указати семантичні синоніми:

- а) безмежний - безкрай - безмірний;
- б) амбітний - самолюбний - гордий - честолюбний;
- в) бешкетник - урвиголова - шибайголова - зірвиголова.

46. Визначити слова з нейтральним емоційним забарвленням:

- а) ранок, ліс, інститут;
- б) величний, красень, чудовий;
- в) щемливий, сумний.

47. Визначити неологізми:

- а) гетьман, бунчук, корогва;
- б) копірайтер, чіп, сайт;
- в) перст, чоло, тать.

48. У якому рядку всі слова архаїзми?

- а) уста, боян, ректи, зигзиця;
- б) вой, писар, камінь, гречний;
- в) повітря, степ, гора, вода.

49. Вибрати правильне тлумачення слова *автентичний*:

- а) безвідносний, безумовний, взятий сам по собі, без порівняння з чим-небудь;
- б) який відповідає оригіналові, справжній, дійсний;
- в) який стосується давньогрецької або давньоримської культури, історії, мистецтва, суспільного ладу.

50. Знайти фразеологізм-синонім до виразу багато галасу даремно:

- а) не стільки млива, скільки дива;
- б) драти як Сидорову козу;
- в) тільки курява встала.

РОЗДІЛ «Морфологічні норми сучасної літературної мови» Семестр IV

Питання до іспиту

1. Частини мови і принципи їх класифікації.
2. Система частин мови за І.Вихованцем, К. Городенською.
3. Мова ЗМІ як складова української літературної мови.
4. Поняття «морфологічна норма», її обсяг.
5. Помилконебезпечні місця на рівні морфології в журналістських текстах.
6. Морфологічні одиниці та основні поняття граматики (граматичне значення, граматична форма, граматична категорія).

7. Аналітизм / синтетизм у морфології української мови.
8. Зв'язок морфології зі словотвором і синтаксисом.
9. Морфеміка сучасної української літературної мови та її роль у ЗМІ.
10. Зв'язок морфеміки з іншими розділами лінгвістики.
11. Морфема як знакова одиниця мови.
12. Морфемна структура слів.
13. Морф і морфема, аломорфи та варіанти морфем.
14. Класифікація морфем у сучасній українській літературній мові: за роллю в слові, за функцією, за місцем у структурі слова, за ознакою питомою/запозичена.
15. Матеріально виражені та нульові, регулярні й нерегулярні, продуктивні й непродуктивні афікси.
16. Основа слова: похідна й непохідна, вільна та зв'язана, твірна
17. Словотвір та його основні поняття.
18. Сучасні тенденції в розвитку словотворення.
19. Морфологічні способи словотвору української мови.
20. Неморфологічні способи словотвору сучасної української мови.
21. Вторинна номінація та її види.
22. Внутрішня форма та мотивованість слів.
23. Словотвірні ознаки іменника.
24. Словотвірні ознаки дієслова.
25. Словотвірні ознаки прикметника.
26. Словотвірні ознаки прислівника.
27. Пуристичні тенденції щодо подолання наслідків впливу російської мови та іншомовних впливів та до посилення ролі питомої мовної основи.
28. Словотвірна номінація в ЗМІ. Словотвірний потенціал новітніх запозичень.
29. Продуктивні і непродуктивні словотвірні типи.
30. Нові тенденції у вживанні граматичних форм роду і числа іменників.
31. Основні тенденції родової диференціації нових іншомовних невідмінюваних іменників.
32. Специфіка множинних форм речовинних та абстрактних іменників.
33. Особливості словозміни множинних іменників.
34. Використання власних назв у роботі журналіста.
35. Стилистична роль форм множини власних назв.
36. Маскулізми і фемінативи в журналістських текстах.
37. Фемінативи у мові ЗМІ.
38. Утворення назв мешканців міст і сіл, країн.
39. Новітні тенденції у варіантності відмінкових закінчень іменників.
40. Родовий і знахідний відмінки іменників біля перехідних дієсловах з часткою *не*.
41. Функціонування форм кличного відмінка в сучасній українській літературній мові.
42. Особливості відмінюванні власних назв: прізвища.
43. Особливості відмінюванні власних назв: географічні назви.
44. Відмінювання родо-видових назв.
45. Відмінювання абревіатур.
46. Роль наголосу у відмінюванні іменників.
47. Дієслівність як іманентна риса української літературної мови.
48. Новітні зміни в системі дієслова.
49. Зміни в межах граматичної категорії часу.
50. Новітні тенденції в межах категорії виду.
51. Сучасне співвідношення активних і пасивних дієслівних форм.
52. Дієвідмінювання.
53. Процеси мовного регулювання в дієприкметника.
54. Активні дієприкметники в сучасній українській літературній мові.
55. Процесові поняття.
56. Дієслівне керування: традиції і новації.

57. Сильне і слабе керування.
58. Семантичні особливості українських дієслів на **-ся**.
59. Зміни в межах граматичних категорій прикметників, числівників, займенників.
60. Особливості ступенювання прикметників.
61. Контамінація прикметникового керування.
62. Активізація в ЗМІ певних форм різних розрядів числівників.
63. Характер сполучуваності числівників з іменниками
64. Національні риси у формах займенників усіх розрядів.
65. Інтерферентні помилки у вживанні займенників.
66. Особливості займенникових іменників *кожний, усякий, жодний*.
67. Граматичні функції сполучників.
68. Способи вживання сполучників.
69. Парні сполучники в текстах ЗМІ.
70. Частки в журналістських текстах.
71. Логічні функції часток.
72. Функціональні спеціалізація часток.
73. Частки як засіб комунікативної актуалізації.
74. Граматична спеціалізація зв'язкового елемента у складі предикатива.
75. Називний, знахідний та орудний відмінки іменника й прикметника і зв'язки

Тестові завдання

1. У якому рядку всі закінчення іменників у формі орудного відмінка написано правильно:
 - а) перемогою, надією, працею, їжою, сівбою;
 - б) хвилиєю, Марією, тишею, тривогою, душею;
 - в) новиною, вишнею, господинею, межою, пущою.
2. Оберіть рядок, у якому правильно визначено закінчення поданих іменників у родовому відмінку однини: *колектив, гурт, хор, оркестр*:
 - а) закінчення -у мають іменники, що позначають збірні поняття;
 - б) закінчення -а мають іменники, що позначають сукупність предметів;
 - в) закінчення -а мають іменники, що позначають назви осіб та істот.
3. У якому рядку закінчення іменників у формі родового відмінка однини записано правильно:
 - а) розуму, болю, виступу, поля, парламента;
 - б) приятеля, туману, тижня, коридору, зошита;
 - в) берегу, трикутника, вівторка, спирту, гектару?
4. У якому рядку закінчення іменників у формі кличного відмінка записано правильно:
 - а) Віталіє, Богдане, маляре, вчителю, тату;
 - б) Ганно, Маріє, земле, сестро, Миколе;
 - в) батьківщино, крає, зірко, Наталю, мріє?
5. Оберіть рядок, у якому всі іменники у формі орудного відмінка записані правильно:
 - а) радістю, віссю, тінню, нехворощцю, височінню;
 - б) матір'ю, якістю, жовчю, подорожжю, ніччю;
 - в) верфю, сіллю, любов'ю, вістю, розкішшю
6. У якому рядку від усіх прикметників правильно утворено вищий ступінь порівняння:
 - а) вужчий, дорожчий, вищий, рідший, ширший;
 - б) чорніший, поганіший, молодший, нищий, легший;
 - в) глибчий, гарніший, рідніший, чистіший, добріший.

7. У якому рядку сполуки числівника з іменником записано правильно:
- а) чотири ясеня, шістнадцять комп'ютерів, кілька місяців, мільйон гривень, дві з половиною години;
 - б) перше лютого, п'ять кілограмів, нуль одиниць, одна друга гектара, сорок другий день;
 - в) з Восьмим Березнем, три пущі, вісім дівчат, півтора яблука, троє квіток?
8. Оберіть правильну відповідь. Як пишуться дієприкметники *не/до/торканий, не/до/в'язаний*:
- а) не з дієприкметниками завжди пишеться разом;
 - б) не з дієприкметниками завжди пишеться окремо;
 - в) разом, бо немає залежних слів.
9. Як відмінюються складені кількісні числівники, наприклад: *сімсот дев'яносто*:
- а) у складених числівниках змінюється лише остання складова частина;
 - б) у складених числівниках відмінюється кожна частина;
 - в) складені числівники не відмінюються;
10. У якому рядку правильно записано числівники у формі орудного відмінка:
- а) п'ятьомастами шестидесятьма вісьма;
 - б) чотирістами сімдесятьма трьома;
 - в) вісьмомастами вісімдесятьома одним?
11. У якому з поданих рядків словосполучення записано правильно:
- а) розмовляли з дев'яносто студентами, дипломи вручали сто випускникам, підручників не хватило сорок учням;
 - б) розмовляли з дев'яноста студентами, дипломи вручали стам випускникам, підручників не хватило сорока учням;
 - в) розмовляли з дев'яноста студентами, дипломи вручали ста випускникам, підручників не вистачило сорока учням.
12. Оберіть рядок, у якому правильно визначено, як пишеться частка *ні* із займенниками: *ні/з/ким, ні/до/кого, ні/при/кому, ні/в/чому*:
- а) разом, бо частка *ні* із займенником завжди пишеться разом;
 - б) окремо, бо між часткою і займенником є прийменник;
 - в) окремо, бо частка *ні* із займенником завжди пишеться окремо.
13. У якому рядку всі слова пишуться разом:
- а) народно/поетичний, держ/замовлення, місце/знаходження, кисло/молочний;
 - б) народно/демократичний, екс/президент, міно/носець, кисло/солодкий;
 - в) народо/населення, бензо/покажчик, науково/виробничий, молоко/приймальний?
14. У якому рядку всі слова пишуться через дефіс:
- а) науково/фантастичний, рута/м'ята, пів/Європи, синювато/рожевий;
 - б) науково/освітній, гора/Сапун, пів/яблука, біло/чорний;
 - в) науково/популярний, льон/довгунець, ліберально/демократичний, синьо/окий.
15. У якому рядку всі слова пишуться разом:
- а) на/в/коло, на/при/кінці, ніби/то, у/наслідок, мов/би;
 - б) з/за, де/не/де, одним/одна, на/слово, що/до;
 - в) по/справжньому, із/під, по/сусідськи, тишком/нишком, на/право.

РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» Семестр V

Питання до іспиту

1. Активний і пасивний звороти в українській мові.
2. Види підрядного зв'язку в словосполученні.
3. Види синтаксичного зв'язку в реченні.
4. Відокремлення обставин.
5. Відокремлення означень. Узгоджені відокремлені означення.
6. Відокремлення прикладок.
7. Вокативні речення.
8. Вставлені компоненти речення.
9. Вставні слова і словосполучення.
10. Вставні та вставлені компоненти. Звертання.
11. Глибина вставлення в реченні.
12. Дієприкметникові й прикметникові звороти як типи поширеного відокремленого означення.
13. Дієслівний складений присудок, характер зв'язки в ньому.
14. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямий і непрямий додаток. Придієслівні й приіменні додатки.
15. Загальна характеристика простого речення Двоскладні та односкладні речення прості речення (поширені й непоширені), повні й неповні. Загальна характеристика кожного з цих типів.
16. Звертання, способи їх вираження.
17. Значення і способи вираження звертання звертання.
18. Класифікація сурядних словосполучень.
19. Координація простого і складного присудка з підметом.
20. Місце і роль курсу синтаксису української мови у формуванні фахової підготовки журналіста.
21. Неповні речення, їх типи. Двоскладні й односкладні неповні речення, структурні різновиди та їх функції. Еліптичні речення.
22. Неповні речення. Умови вживання неповних речень.
23. Неузгоджені відокремлені означення.
24. Обставини як синтаксичне вираження різних ознак і відношень дії або стану.
25. Односкладні речення в системі синтаксичних одиниць.
26. Означення як синтаксичне вираження атрибута узгоджені й неузгоджені означення, способи їх вираження.
27. Окличні речення як засіб вираження почуття: розповідно-окличні, спонукально-окличні, питально-окличні.
28. Основи поділу речень на прості й складні.
29. Основні синтаксичні одиниці Зміст, обсяг і завдання курсу, зв'язок з іншими науковими дисциплінами.
30. Основні умови відокремлення другорядних членів речення.
31. Особливості пунктуації в неповних реченнях на місці неназваного члена.
32. Питання про іменний присудок з нульовою зв'язкою.
33. Підмет і способи його вираження. Простий і складений підмети.
34. Підрядні словосполучення і способи вираження в них синтаксичних відношень – атрибутивних, комплетивних, об'єктних, обставинних, апозитивних.
35. Поняття про актуальне членування речення.
36. Поняття про другорядні члени (поширювачі) речення.
37. Поняття про односкладні речення. Характер головного члена в них.
38. Поняття словосполучення.
39. Порядок слів у простому реченні. Прямий і непрямий порядок слів.

40. Приєднувальні конструкції як специфічні різновиди речень.
41. Прикладка як особлива форма означення місце прикладок та їх змістові функції у відношенні до означуваного слова.
42. Прислівні поширювачі речення.
43. Присудок. Простий присудок. Його вираження.
44. Проблема сурядних словосполучень у сучасній синтаксичній науці.
45. Просте двоскладне речення. Граматична основа двоскладного речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення.
46. Просте ускладнене речення.
47. Пунктуація при відокремлених означеннях.
48. Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Вставні та вставлені компоненти речення.
49. Речення з однорідними та відокремленими членами.
50. Речення з однорідними членами Поняття про однорідні члени речення.
51. Речення та його основні ознаки. Предикативність, модальність, часова віднесеність, відносна змістова, граматична та інтонаційна завершеність як ознаки речення.
52. Речення як комунікативна синтаксична одиниця.
53. Речення як основна одиниця мови і мовлення. Речення і судження.
54. Розмежування неузгоджених означень і додатків, залежних від іменників.
55. Роль обставин у формуванні структури простого речення.
56. Семантико-синтаксичні відношення між компонентами, що структурують синтаксичні одиниці (предикативні, напівпредикативні, суб'єктні, об'єктні, атрибутивні, обставинні, апозитивні, синкретичні, комплетивні, єднальні, приєднувальні, зіставно-протиставні, градаційні).
57. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні.
58. Синонімія відокремлених і невідокремлених членів.
59. Синтаксис як учення про будову словосполучень, речень і складного синтаксичного цілого в сучасній українській літературній мові.
60. Синтаксична роль узагальнювальних слів і словосполучень.
61. Складений присудок: іменний і дієслівний. Зв'язка як компонент складеного присудка. Різні її типи.
62. Слова-речення, їх типи. Слова-речення, типи їх за значенням і функціями.
63. Слова-речення.
64. Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця.
65. Способи вираження іменного складеного присудка.
66. Способи вираження означення та їх відмінності від неоднорідних.
67. Сурядні словосполучення в системі синтаксичних одиниць.
68. Типи вставних слів і словосполучень за будовою і значенням.
69. Типи обставин за значенням і способом вираження їх окремими словами і сполученнями слів.
70. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням головного слова.
71. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням головного компонента: дієслівні, іменникові, прикметникові, числівникові, займенникові, прислівникові.
72. Типи підрядного зв'язку в структурі словосполучення: узгодження (повне і неповне), керування (сильне і слабке; безпосереднє й опосередковане), прилягання (власне прилягання та відмінкове прилягання).
73. Типи речень за метою висловлення: розповідні, питальні й спонукальні.
74. Типи речень за характером вираженого ставлення до дійсності: стверджувальні й заперечні.
75. Типи синтаксичних словосполучень за будовою.
76. Типи синтаксичного зв'язку в підрядних і сурядних словосполученнях.

77. Типологія синтаксичного зв'язку. Неоднорідність зв'язку на різних рівнях синтаксичної системи.
78. Уживання неповних речень у різних стилях мови.
79. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами.
80. Ускладнені форми дієслівного складеного присудка. Питання про складний присудок.
81. Ускладнені форми простого присудка.
82. Формально-граматична типологія простого речення
83. Характеристика односкладних речень іменного типу: номінативних, вокативних, генітивних.
84. Характеристика структурних типів односкладних речень дієслівного типу: означено-особових, неозначено-особових, узагальнено-особових, безособових, інфінітивних.

РОЗДІЛ «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» Семестр VI

Питання до іспиту

1. Види складних речень.
 2. Види складнопідрядних речень.
 3. Види складносурядних речень
 4. Відокремлення додатків та обставин. Розділові знаки.
 5. Відокремлення поширених і непоширених прикладок.
 6. Відокремлення поширених та непоширених означень.
 7. Діалог. Полілог.
 8. Загальна характеристика складносурядного речення в науковій граматиці.
- Дискусія про сурядність і підрядність у сучасному мовознавстві.
9. Засоби відтворення чужого мовлення в сучасній українській мові.
- Конструкції прямої і непрямої мови.
10. Засоби зв'язку предикативних частин у складносурядних реченнях.
 11. Засоби зв'язку у складнопідрядних реченнях (сполучники, сполучні слова).
 12. Засоби зв'язку у складносурядному реченні.
 13. Звертання, його роль і місце в реченні, способи вираження. Розділові знаки в реченнях із звертаннями.
 14. Кома в реченнях з однорідними членами речення.
 15. Конструкції експресивного синтаксису, їхній стилістичний потенціал у різностильових текстах.
 16. Крапка з комою та тире між однорідними членами речення.
 17. Критерії виокремлення складних ускладнених речень як специфічних синтаксичних одиниць.
 18. Невласне пряма мова та її виражальні можливості.
 19. Нові явища в синтаксисі сучасної української мови.
 20. Однорідні підмети та однорідні присудки.
 21. Однорідні та неоднорідні означення. Розділові знаки в реченнях з однорідними означеннями.
 22. Період та його стилістичні можливості в різностильових текстах.
 23. Поняття про вставні та вставлені конструкції.
 24. Поняття про просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами речення. Засоби вираження однорідності.
 25. Поняття про складне речення.
 26. Принципи класифікації складних безсполучникових речень у ранніх і сучасних граматичних працях.

27. Пунктуація безсполучникових складних речень.
28. Пунктуація в періодах.
29. Пунктуація в текстах, що містять різні форми чужого мовлення
30. Пунктуація у складнопідрядних реченнях.
31. Пунктуація у складносурядних і складнопідрядних реченнях.
32. Пунктуація у складносурядних реченнях.
33. Розділові знаки в реченнях з відокремленими прикладками.
34. Розділові знаки в реченнях з вставними та вставленими конструкціями.
35. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами та узагальнюючими словами.
36. Розділові знаки в реченнях з узагальнюючими словами.
37. Синтаксичний розбір складносурядних речень відкритої структури (за схемою).
38. Складне речення як синтаксична одиниця в сучасній українській мові.
39. Складні безсполучникові речення як окремий підтип складного речення.
40. Складні синтаксичні конструкції з різними типами синтаксичного зв'язку (загальна характеристика, стилістичний потенціал та особливості пунктуації).
41. Складнопідрядні речення.
42. Складносурядні речення.
43. Специфіка будови, семантики складносурядних речень закритої структури в сучасній українській мові.
44. Структурно-семантичні та функційні особливості складних безсполучникових речень відкритої структури в сучасній українській мові.
45. Типологія складносурядних речень у сучасній українській мові.
46. Уживання коми і тире у реченнях з відокремленими означеннями.
47. Узагальнюючі слова в реченнях з однорідними членами.
48. Формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні особливості складносурядних речень відкритої структури в сучасній українській мові.
49. Функційно-стилістичний потенціал складносурядних речень у різностильових текстах.
50. Цитація та її форми в перекладних текстах.

**Зразок екзаменаційного білета з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу**

«Літературний стандарт писемних текстів»

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Бакалавр» 061 Журналістика	Кафедра журналістики та мовної комунікації 2023/2024 н.р.	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1 з дисципліни «Практика усного мовлення»	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри д. ф. н., проф. _____ Навальна М.І. (підпис)
Екзаменаційні питання:			
1. Мова і суспільство. Функції мови.			
2. Критерії становлення літературної (мовної) норми.			
Тестовий блок			
1. Встановіть відповідність між типами мовних норм та їх призначенням:			
1	Морфологічні	А	регламентують побудову словосполучень і речень
2	Синтаксичні	Б	регулюють вживання розділових знаків
3	Пунктуаційні	В	регламентують правильну вимову звуків і звукосполучень
4	Орфоепічні	Г	визначають вибір правильної форми слова
2.	<i>Український</i>	<i>правопис</i>	– це

3. Виберіть рядок, у якому наголос у словах падає на третій склад:

А	новина, бюрократія
Б	феномен, чорнозем
В	перепустка, індустрія
Г	визнання, завдання

4. Виберіть рядок, в якому не порушені орфографічні норми:

А	пів-аркуша, пів-острова, пів-міста, пів'яблука
Б	пів-Європи, пів-Кисва, пів-України, пів-Америци
В	напів-правда, напів-імла, напів-пільма, полу-мисок
Г	піваркуш, півзахист, півмісяць, півострів

5. Виберіть рядок, у якому всі слова вимовляються зі звуком [г]:

А	гава, газда, граблі, гуцулка, гурт
Б	гуркіт, гудзик, герлига, гуру, гарем
В	гуляш, гульба, Грузія, гротеск, гречка
Г	ганок, грунт, герготіти, дзига, гатунок

6. Позначте рядок, у якому не порушені лексичні норми:

А	згідно до плану, відповідно розпорядження
Б	заключати договір, одержувати перемогу
В	відповідно до угоди, відхилити пропозицію
Г	приймати участь, об'єм матеріалу

7. У якому рядку порушено морфологічні норми?:

А	по цій причині, по вказівці, на свій розсуд
Б	через недугу, на прохання, у свята
В	за правилами, за даними аналізу, агент для одержання
Г	з цієї причини, на адресу (надіслати), прийти у справі

8. Визначте рядок, у якому рядку порушено словотвірні норми:

А	пикетувальник, протестувальник, фільмувальник
Б	продавчиня, плавчиня, кравчиня
В	автопарковка, явка, обробка
Г	інтернетник, мережник, радійник

9. Синтаксичну норму порушено в реченні:

А	Лекції з улюбленої дисципліни ми відвідували завжди.
Б	По результатам змагання наш університет посів перше місце.
В	Олімпіада з української мови відбудеться наступного тижня.
Г	За рівнем складності вона не відрізняється від минулорічної.

10. Визначте рядок, у якому вказано один з різновидів стилістичної помилки:

А	Для чіткої організації текст ділиться на параграфи, пункти, підпункти (С. Шевчук).
Б	Червоною ниткою через усю поему проходить думка про об'єднання руських князів для захисту Батьківщини (З газети).
В	Метрові не спалося і не писалося (Г. Тарасюк).
Г	Успіх чекає тільки того, хто має сильну волю, певний багаж знань, вразливе серце і вміння бачити (З журналу).

**Зразок залікового білета для підсумкового контролю знань з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу «Практика усного мовлення»**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ОКР «Бакалавр» Напрямок підготовки «журналістика»	Кафедра журналістики та мовної комунікації 2023/2024 н.р.	ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ (Практика усного мовлення)»	Затверджую Завідувач кафедри _____ (підпис) Навальна М.І. Протокол № 11 від 09.05 2023 р.
--	--	--	--

Тестові завдання різних типів

1. Встановіть відповідність в класифікації приголосних звуків:

1	За способом творення приголосні звуки поділяються на	1	дзвінки, глухі, сонорні
2	За місцем творення приголосні звуки поділяються на	2	зімкнені, щілинні (фрикативні), зімкнено-щілинні (африкати)
3	За участю голосу і шуму поділяються на	3	губні, передньоязикові, задньоязикові, глотковий

2. Алфавіт – це...

3. Визначте, які фонетичні явища є у словах *крациї, вужчий, дорожчий*:

1	асиміляція і дисиміляція
2	дисиміляція і метатеза
3	асиміляція і дієреза

4. Позначте рядок, у якому слова *шістдесят, дядько* затранскрибовані правильно:

1	[ш'істде ^н с'ат], [д'ад'ко]
2	[ш'ісе ^н с'ат], [д'ат'ко]
3	[ш'ісе ^н с'ат], [д'ат' ^т ко]
4	[ш'ізде ^н с'ат], [д'ад'ко]

5. Позначте рядок, у якому всі слова мають лише відкриті склади:

1	молоко, паливо, заступництво, обережно
2	яблуко, яблунька, яблучко, яблуневий
3	вистава, батарея, мишка, братерство
4	умовити, передрукувати, світло, приголомшити

6. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з м'яким знаком:

1	т..охкати, шістдесят..ох, бул..йон, сер..йозний
2	рибал..ство, вітрил..ний, погод..ся, на вишен..ці
3	воріжен..ки, бояз..жий, перелаз..мо, модул..ний
4	бад..орий, згор..ований, барабан..щик, зган..бити

7. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з префіксом *с-*:

1	(з, с)питати, (з, с)тиснути, (з, с)копіювати (з, с)сохлий
2	(з, с)триманий, (з, с)ховати, (з, с)плетіння, (з, с)фальшувати
3	(з, с)підтиха, (з, с)формований, (з, с)кинути, (з, с)ціпити

4 (з, с)порожнити, (з, с)пізнитися, (з, с)шивний, (з, с)чорніти

8. Активні мовні органи:

1	язик, губи, зуби, голосові зв'язки
2	тверде піднебіння, передня частина язика, задня стінка глотки
3	губи, голосові зв'язки, задня стінка глотки, м'яке піднебіння, язик

9. Наголошеність – це...

10. Встановіть відповідність за асиміляцією приголосних звуків:

1	Асиміляція за дзвінкістю	1	артикуляція попереднього приголосного може повністю уподібнюватися артикуляції наступного або частково
2	Асиміляція за місцем і способом творення	2	передньоязикові [с], [з], [ц], [дз], [т], [д], [н], [л] уподібнюються за м'якістю м'яким цієї ж групи
3	Асиміляція за м'якістю	3	якщо за глухим приголосним іде дзвінкий приголосний, то попередній глухий одзвінчується

11. Установіть, яких фонетичних змін зазнають дзвінки приголосні перед глухими (крім [г] у словах кігті, легко, дігтяр, вогко, нігті):

1	оглушуються
2	не оглушуються
3	можуть оглушуватися і не оглушуватися

12. Позначте рядок, у якому слова дігтяр, безжурність затранскрибовані правильно:

1	[д'ігт'ар], [бе ^н ж:урн'іс'т']
2	[д'іхт'ар], [бе ^н ж:урн'іст']
3	[д'іхт'ар], [бе ^н ж:урн'іс'т']
4	[д'іхт'ар], [бе ^н зжурн'іс'т']

13. Позначте рядок, у якому всі слова мають лише відкриті склади:

1	входини, погода, кукурудза, пересторога
2	річище, граматики, книгарня, дзеркало
3	придумати, золото, стільниця, вихований
4	перечепитися, притулити, перегони, прибережний

14. Позначте рядок, у якому всі прислівники пишуться через дефіс:

1	будь/коли, в/четверо, по/людськи
2	зроду/віку, коли/небудь, віч/на/віч
3	пліч/о/пліч, час/від/часу, будь/що/будь
4	по/сусідськи, на/поруки, хтозна/як

15. Встановіть відповідність в класифікації голосних звуків:

1	За місцем творення (береться до уваги рух язика в горизонтальній площині ротової порожнини) виділяються голосні звуки	1	низького ([a]), середнього ([e], [o]), високо-середнього ([и]) і високого ([i], [y]) ступенів
2	Залежно від ступеня підняття язика, тобто від його руху у вертикальній площині, розрізняють голосні звуки	2	переднього ряду ([e], [и], [i]) та заднього ([a], [o], [y])
3	За участю губ голосні поділяються на	3	неогублені (нелабіалізовані) й огублені (лабіалізовані).

16. Звук, що твориться в результаті зближення кореня язика з задньою стінкою глотки, називається:

1	задньоязиковий
2	фарингальний
3	ларингальний

17. **Голосні звуки – це:**

18. **Часткова регресивна асиміляція дзвінких приголосних за глухістю відбувається:**

1	у префіксі та прийменнику з- перед будь-яким глухим приголосним у швидкому темпі мовлення
2	в абсолютному кінці слова
3	у складі префіксів (прийменників) роз-, без- перед будь-яким глухим приголосним у нейтральному темпі мовлення

19. **Залежно від місця наголосу в слові голосні звуки можуть бути...**

20. **Позначте рядок, у якому слова розміщено за алфавітом:**

1	нумерація, нявкотіти, обабіч, оазис
2	домислювати, доміщувати, доліплювати, домінувати
3	романс, ромашка, рослина, рослинність
	воевода, волосина, дорожнеча, допомога

21. **Позначте рядок, у якому всі складні слова пишуться разом:**

1	загально/державний, темно/червоний, мовно/літературний
2	свіжо/зрубаний, поперечно/шліфувальний, сон/трава
3	стоп'ятдесяти/річчя, радіо/комітет, член/кореспондент
4	глухо/німий, мовно/стильовий, військово/полонений

22. **Палатальність звуків (від лаг. *palatum*), або м'якість, виникає внаслідок такої артикуляції:**

1	підняття спинки язика в напрямку до твердого піднебіння
2	підняття кінчика язика в напрямку до твердого піднебіння
3	підняття задньої частини язика до твердого піднебіння

23. **Позначте рядок, у якому слова зсередини, переможці затранскрибовані правильно:**

1	[зсе ^н ре ^д ни], [пе ^н ре ^н мощ ^ц 'і]
2	[з ^с се ^н ре ^д ни], [пе ^н ре ^н мощ ^ц 'і]
3	[с:е ^н ре ^д ни], [пе ^н ре ^н мощ ^ц 'і]
4	[с:е ^н ре ^д ни], [пе ^н ре ^н мощ ^ц 'і]

24. **Встановіть відповідність між принципами українського правопису**

1	Якщо слово пишеться так, як ми його вимовляємо, то вважають, що це слово пишеться за...	1	смысловим (семантичним) принципом
2	Якщо для написання слова потрібно точно знати будову слова, щоб правильно його передати, то це означає, що слово пишеться за...	2	історичним (традиційним) принципом
3	Якщо написання слова не можна пояснити ні вимовою, ні його морфологічним складом, ні певним правилом, то це означає, що слово написано за...	3	морфологічним принципом
4	Якщо написання слова залежить від того, що це слово означає, то воно написано за ...	4	фонетичним принципом

25. **Залежно від кількості складів слова поділяються на...**

26. Укажіть рядок, у якому в усіх словах наголошений другий склад:

1	живопис, визвольний, вітчим, вимога, дрова
2	навпіл, ухвала, солодко, шофер, урочистий
3	кишеня, гуляш, вузький, визнання, шовковий

27. У якому рядку всі слова мають орфограму «ь»?

1	поділ..ський, домен..щик, черешен..ці, кул..ці, гіл..ці
2	приятел..ці, нен..ці, дон..ці, різ..бяр, добровол..ця
3	парас..ці, Галин..ці, Тетян..ці, т..мянйй, веселит..ся
4	вел..мога, брех..ня, брен..кати, блис..тіти, батьківський

28. Звукова система української мови нараховує...

29. За способом творення приголосні поділяються на:

1	щілинні, африкати, свистячі, губно-зубні
2	зімкнені, щілинні, африкати, дрижачі
3	зімкнено-щілинні, африкати, дрижачі, палатальні

30. Позначте рядок, у якому всі слова мають тільки глухі приголосні звуки:

1	каска, сотка, зшиток, палахкотіти, торф
2	коса, зсунути, шурхіт, казка, стиснути
3	пошепки, пустка, сокотіти, зціпити, шкарпетки
4	список, шепотіти, кігіті, тупотіти, зчистити

Викладач

проф. Семашко Т.Ф.

Зразок залікового білета для підсумкового контролю знань з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу «Лексичні норми сучасної літературної мови»

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Факультет Гуманітарно-педагогічний

Спеціальність Журналістика

Форма навчання денна

Семестр 2 Курс 1

ОС «Бакалавр»

Дисципліна «Сучасна українська мова»

(до розділу II. Лексикологія. Фразеологія.

Лексикографія)

Викладач проф. Семашко Т.Ф.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри журналістики

та мовної комунікації _____ Навальна М.І.

2023/2024 н.р.

Білет № 1

1. До предмету вивчення лексикології не належить:

А	лексичне значення слова
Б	парадигматичні зв'язки
В	семантичні зв'язки між словами
Г	походження лексики та її розвиток

2. Узгодьте поняття з його прикладом:

1	Метафора	А	куплю дошку, продам буряк, клієнт завжди правий
2	Метонімія	Б	гірський хребет, кривавий блиск сонця, зубок часнику
3	Синекдоха	В	аудиторія притихла, міністерство наказало, почастивати чаркою

3. Характерною особливістю полісемії є:

А	повторюваність
Б	регулярність
В	типовість
Г	Всі відповіді вірні

4. Гіпонімія — це _____

5. Узгодьте поняття з його визначенням:

1	Професіоналізми	А	грубі чи лайливі слова та звороти, вислови, неприйнятні в літературній мові
2	Арготизми	Б	слова, поширені на території певного діалекту і відсутні в мовленні людей, які проживають у місцевості поширення іншого діалекту
3	Діалектизми	В	слова чи мовні звороти, властиві мовленню людей певної галузі виробництва
4	Вульгаризми	Г	слова чи вислови, властиві мовленню вузької соціальної чи професійної групи людей

6. Своєрідні вирази з певних мов, що за своїм ужитком і змістом є цілісними, звичайно не можуть бути точно передані іншими мовами й при перекладі вимагають добору відповідника зі схожим стилістичним забарвленням – це:

А	ідіоми
Б	крилаті вислови
В	афоризми
Г	літературні цитати

7. Словники, які з'ясовують походження слів та зміни в їхньому значенні й звуковому оформленні – це:

А	морфемні
Б	словотвірні
В	етимологічні
Г	асоціативні

8. Узгодьте поняття з його прикладом:

1	Омоніми	А	йти, стояти
2	Антоніми	Б	кома (пунктуаційний знак), кома (газова оболонка ядра комети)
3	Синоніми	В	берегти, захищати
4	Пароніми	Г	вникати, уникати

9. На який з етапів становлення та розвитку української лексикології XIX – поч. XXI ст. припадає вихід чотири томника «Словарь української мови», упорядником якого був видатний український культурний діяч Борис Грінченко?:

А	I етап (перша половина XIX ст. – середина XIX ст.)
Б	II етап (середина XIX ст. – кінець XIX ст.)
В	III етап (кінець XIX ст. – середина XX ст.)
Г	IV етап (60-і рр. XX ст – 90-і рр. XX ст.)

10. Прикладом сентенції є:

А	коли хочеш бути щасливим, будь ним
Б	не говори своєму другу того, що не повинен знати твій ворог
В	могутній голос говорить стиха: “Нічого, брате, я не зрікаюсь, караюсь, мучусь, але не каюсь”
Г	не чини з іншими так, як не хочеш, щоб вчинили з тобою

11. За можливістю лексичної сполучуваності виділяють такі типи лексичних значень:

А	Вільні і невольні
Б	Прямі і переносні
В	Власне номінативні і експресивно-синонімічні
Г	Похідні і непохідні

12. Стилiстичний прийом, який полягає в умисному зближенні слів, які мають звукову подібність – це _____.

13. Прикладом стилістично нейтральної лексики є:

А	сніг, дощ, вітер, спека
Б	чоловік, жінка, хлопець
В	тарілка, хліб, сукня, сорочка
Г	всі відповіді правильні

14. Узгодьте типи архаїзмів з їх визначенням:

1	лексико-семантичні	А	слова, що відрізняються від уживаних нині одним чи кількома звуками чи місцем наголосу
2	лексико-фонетичні	Б	слова, що відрізняються від сучасних активно вживаних словотворчими засобами
3	лексико-морфологічні	В	застарілі граматичні форми активно вживаних змінних слів
4	лексико-словотвірні	Г	слова, в яких застарілими є лише окреме значення

15. Афоризм, що має повчальний зміст – це:

А	Ремінісценція
Б	Сентенція
В	Максима
Г	Парадокс

16. Прикладом розмовно-побутової лексики є:

А	тарілка, хліб, сукня
Б	сніг, дощ, вітер, спека
В	роботяга, гуляка, комизитися, пика
Г	батьківщина, велич, благословенний

17. Словники, які містять 70000–80000 слів називаються:

А	короткі
Б	середні
В	повні
Г	великі

18. Що з переліченого є прикладом метонімії:

А	бронзова шкіра, кривавий блиск сонця
Б	з'їв тарілку, аудиторія притихла
В	коштує копійку, з'явився ще один рот
Г	стріла крана, гірський хребет

19. Узгодьте поняття з його визначенням:

1	Лексема	А	основна одиниця лексичного складу мови – слово, що розглядається в аспекті номінації
2	Семема	Б	пізнавально-результативна модель явища дійсності, що організована певним чином і складається із сем
3	Сема	В	значення слова, його предметно-речовий зміст
4	Семантична структура значення	Г	найменший, мінімальний нерозкладний на окремі частини складник лексичного значення слова

20. Фразеологічно зв'язаним називається значення _____**21. Узгодьте поняття з його визначенням:**

1	Синоніми	А	близькі за звучанням, але різні за лексичним значенням
2	Антоніми	Б	однакові за звучанням і написанням, але різні за лексичним значенням
3	Омоніми	В	різні за звучанням і написанням, але однакові або близькі за лексичним значенням
4	Пароніми	Г	слова з протилежним лексичним значенням

22. До зміни лексичного значення слова не належить:

А	звуження
Б	зміщення
В	розширення
Г	переосмислення

23. Укажіть рядок фразеологізмів власне українського походження:

А	манна небесна, гордіїв вузол, хоч греблю гати, намилили шию
Б	альфа і омега, вовк в овечій шкурі, два боки однієї медалі, сіль землі
В	ідея фікс, дамоклів меч, у голові джмелі літають, як корова язиком злизала
Г	гарбуза дістати, не до жартів, до булави треба голови, світ макітриться

24. Узгодьте види фразеологізмів з їх визначенням:

1	Прислів'я	А	узагальнена, закінчена і глибока думка певного автора, висловлена у відточеній, відшліфованій формі
2	Приказка	Б	образний вислів, нерідко римований, близький до прислів'я, але без повчального змісту
3	Крилатий вислів	В	поширений влучний зворот мови, джерело якого буде встановлене
4	Афоризм	Г	влучний образний вислів, часто ритмічний за будовою, синтаксично завершений, що має повчальний зміст

25. Зібрання слів (іноді – словосполучень), розташованих у певному порядку, з певними супутніми поясненнями залежно від його призначення. – це _____**26. Узгодьте поняття з його прикладом:**

1	Пряме значення	А	шепоче листя, вдарив мороз, плаче дощ, плекати мрію
		Б	шепоче бабуся, вдарив палицею, плаче малюк, плекати дитину, мідний дзвоник
2	Переносне значення	В	сережки у вусі, зимовий вечір, залізні деталі, перлинні намиста, дерев'яний стіл
		Г	синій дзвіночок, березові сережки, вечір життя, залізні нерви, перлинні зуби, дерев'яна хода

27. Позначте рядок, у якому правильно розкрито значення фразеологізму «надягати овечу шкуру»:

А	мати лагідний, неконфліктний характер
Б	за жодних умов не втручатися у конфліктну ситуацію
В	під маскою доброзичливості приховувати підлі наміри
Г	віддавати перевагу одягові з овечого хутра

28. За способом номінації виділяють такі типи лексичних значень:

А	Прямі і переносні
Б	Вільні і невільні
В	Похідні і непохідні
Г	Власне номінативні і експресивно-синонімічні

29. Узгодьте типи метафор з їх прикладами:

1	подібність форми	А	горіти завзяттям, мліти від щастя
2	подібність властивості	Б	втома крадеться тихо, хлопець щось квакнув
3	подібність вияву почуттів	В	стріла крана, гірський хребет
4	схожість поведінки, способу дії	Г	людина-кремінь

30. Наука, яка вивчає природу, закономірності і типи мовного позначення елементів дійсності, особливості первинної та вторинної номінації – це:

А	Сімасіологія
Б	Фразеологія
В	Грамматика
Г	Ономасіологія

Викладач

проф. Семашко Т.Ф.

Зразок залікового білета для підсумкового контролю знань з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу «Морфологічні норми сучасної літературної мови»

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ОС «Бакалавр» Спеціальність «Журналістика»	Кафедра журналістики та мовної комунікації 2023/2024 н.р.	Пакет тестових завдань № 1 з дисципліни «Морфологічні норми сучасної літературної мови»	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри _____ Навальна М.І. _____ 2023 р.
--	---	---	---

1. Граматична категорія роду як самостійна властива лише

- а. іменникам
- б. прикметникам
- в. займенникам
- г. числівникам

2. Що називається лексико-граматичним класом повнозначного слова?

- а) частина мови;
- б) член речення;
- в) розділ граматики.

3. У чому полягає суть синтаксичної самостійності слова?

- а) у його здатності виконувати функцію члена речення;
- б) у його здатності виконувати функцію окремого однослівного речення;
- в) обидва варіанти правильні.

4. Що називається позиційною самостійністю слова?

- а) його широка, але не абсолютна рухливість у реченні;
- б) його абсолютна рухливість у реченні;

в) здатність слова займати лише одну позицію в різних реченнях.

5. Що позначає лексичне значення слова?

- а) дію;
- б) предмети і явища;
- в) ознаку і властивість.

6. Яку функцію виконує морфема?

- а) оформляє слова, вказуючи на відношення між предметами і явищами;
- б) оформляє слова, вказуючи на дію;є
- в) оформляє слова, вказуючи на ознаку.

7. Яке є слово в українській мові?

- а) одноморфемним;
- б) двоморфемним;
- в) одно- і двоморфемним.

8. Що обов'язково входить до складу слова?

- а) корінь;
- б) афікс;
- в) корінь і афікс.

9. Установити відповідність між підрядними сполучниками та їхніми групами за значенням.

а) щойно, поки, ледве;	1) причинові;
б) з тим щоб, аби, для того щоб;	2) з'ясувальні;
в) тому що, бо, оскільки;	3) часові;
г) як тільки, з того часу як, коли.	4) мети.
д) як, що.	

10. Яку роль виконує у слові корінь?

- а) носій лексичного значення;
- б) носій власне-граматичного значення;
- в) носій словотвірно-граматичного і лексичного значень.

11. Граматична категорія роду як самостійна властива лише

- а) іменникам
- б) прикметникам
- в) займенникам
- г) числівникам

12. Чим характеризується слово?

- а) граматичним варіюванням;
- б) лексичним варіюванням;
- в) синтаксичним варіюванням.

13. Що називається граматичним значенням?

- а) семантична основа граматичної категорії;
- б) морфологічна основа граматичної категорії;
- в) лексична основа граматичної категорії.

14. Яка кількість граматичних значень передається за допомогою одного нульового закінчення в слові?

- а) один;
- б) два;
- в) три.

15. Які граматичні значення передаються за допомогою одного нульового закінчення в слові?

- а) роду;
- б) відмінка, числа і роду;
- в) числа і роду.

16. Якими закінченнями передається значення давального відмінка однини чоловічого роду?

- а) -ові, -у;
- б) -а, -и;
- в) нульовим закінченням; -і.

17. Яку роль виконують граматичні значення?

- а) наповнюють думку конкретним змістом;
- б) організують думку;
- в) сповнюють думку змістом.

18. Скільки розрізняють типів категоріальних парадигм?

- а) два; б) три;
в) чотири. в) п'ять.

19. Установіть відповідність:

<i>Прислівник:</i>	<i>Глумачення</i>
1) власноруч	А) комфортно
2) поруч	Б) самотійно
3) зручно	В) близько
4) нашвидкуруч	Г) поспіхом

20. Що може бути віднесено до другого типу категоріальних парадигм?

- а) парадигми відмінка, роду і числа прикметника;
б) парадигми відмінка, роду і числа іменника;
в) парадигми особи, часу і числа дієслова.

21. Рід - це ...?

- а. граматична категорія, що властива різним частинам мови.
б. частина мови, що позначає кількість предметів
в. самотійна частина мови, що виражає ознаку предмета
г. незмінювана особлива частина мови, яка виражає почуття

22. Що є головною синтаксичною ознакою?

- а) здатність слів поєднуватися з іншими словами, утворюючи словосполучення або речення;
б) наявність або відсутність у словах певних значень;
в) наявність або відсутність у словах парадигми відмінювання;

23. Що належить до невідмінюваних повнозначних класів слів?

- а) прислівник;
б) числівник;
в) займенниковий іменник.

24. Що має іменник?

- а) незалежні категорії роду, числа і відмінка;
б) залежні категорії роду, числа і відмінка;
в) незалежні категорії роду і числа, залежну категорію відмінка.

25. До якої семантико - граматичної групи назв відноситься наведений приклад : "хлопець ,стіл - радість ,подорож".

- а) істотні - не істотні б) конкретні - абстрактні
в) предметні – речовинні г) раховані - не раховані

26. Однина означає, що –

- а) названий предмет мислиться як один
б) названий предмет мислиться як два з якогось класу однорідних предметів
в) названий предмет мислиться як один з якогось класу однорідних предметів
г) предмет мислиться як два з якогось класу однорідних предметів

27. До прямих відмінків належать: (2 відповіді)

- а) давальний; б) називний;
в) кличний; г) знахідний.

28. До якої семантико - граматичної групи назв відноситься наведений приклад : "Олександр ,Прилуки ,Дністер - річка ,ім'я ,місто".

- а) раховані - не раховані б) істотні- не істотні
в) власні – загальні г) конкретні – загальні

29. Установіть відповідність:

1) якісно- означальні прислівники	А) мало, надвоє, тричі, занадто, трохи
2) кількісно- означальні прислівники	Б) навпочіпки, по-юнацькому, по-нашому
3) прислівники способу дії	В) добре, наполегливо, погано, пішки

30. До якої семантико - граматичної групи назв відноситься наведений приклад : "школяр, дитина, заєць – молоток , узвар , стілець"

- а) істотні – не істотні б) власні – загальні
в) власні – абстрактні г) предметні – речовинні

**Зразок екзаменаційного білета з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу
«Синтаксичні норми сучасної літературної мови» (семестр V)**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС__бакалавр спеціальність Об1 «Журналістика»	Кафедра журналістики та мовної комунікації 2023/2024 н.р.	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № __1__ з дисципліни «Синтаксичні норми сучасної літературної мови»	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри _____ Навальна М.І. _____ 2023 р.
Екзаменаційні питання			
1. Місце і роль курсу синтаксису української мови у формуванні фахової підготовки журналіста.			
2. Основні умови відокремлення другорядних членів речення. Синонімія відокремлених і невідокремлених членів. Відокремлення означень. Узгоджені відокремлені означення.			

1. Спонукальним є речення:

- а) Жінки втомились бути непрекрасними; б) За правду, браття, єднаймося щиро;
в) Весна прийшла, та якось несподівано!; г) Шматок землі, ти звешся Україною.

2. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Поза хатами стежка розширювалась і прямувала поїд кам'яною горою до самісінького ліска. (2) Між деревами ховався невеличкий струмок, у ньому — завжди холодна й різка джерельна водиця. (3) Трохи віддалік дорога круто забирала праворуч, і опускалася в/низ до річки, блакитний відблиск якої було [...] видно з/верху дерева. (4) На/весні річка в цьому місці широко розливалась, затоплюючи собою велику ділянку землі, а влітку, коли вода спадала, на лузі селилося безліч усякої дрібної звірини, і великий птах там полював. (5) Аж ген від отого лісочка, що не/виразно синів удалині, і до високого пагорба був його луг.

Простим є речення: а) перше; б) друге; в) третє; в) п'яте.

3. Неповним є речення: а) Згаяного часу і конем не доженеш; б) По блакитному степу вороний вітер; в) Пахло колосом, стернями і волошками; а) На прощання, милий брате, що сказати тобі?

4. Поширеним є речення: а) Ранок був свіжим; б) Тиша ніби скло; в) Запахло медом; г) Став накрапати дощ.

5. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Гордий птах змахнув крильми і злетів на/зустріч новим пригодам. (2) Він уважно приглядався до всього, що було внизу. (3) Птах мав (...) зір і добре бачив, як люди збивалися з ніг, поралися по городах, згрібаючи на купи сухе картоплиння та спалюючи його разом із зів'ялим листям. (4) Дим від вогнищ тягнуло в долину, але він не стелився пасмами, а зразу ж піднімався до/гори підфарбовуючи все не/баченою досі прозоро-блакитною аквареллю. (5) А небо, навпаки, залишалося високим і чистим, і в тій височині розкошланими клаптями вати плавали не/великі хмарки.

Простим є речення: а) перше; б) друге; в) третє; в) п'яте.

6. Поширеним є речення: а) Двоє музик продовжували грати; б) Комплімент повинен бути щирим; в) А Максим вийшов сухим із води; г) Григорію закортіло скупатися.

7. Простим є речення: а) Не доля вирішує – людина творить свою долю; б) Було, мабуть, гарно: вночі випав сніг; в) Світло хлюпнуло по верхівках дерев, замиготіло, застрибало по кущах; г) Ліс іще дримає, а з синім небом уже щось діється.

8. Поширеним є речення: а) Кілька покупців почали сперечатися; б) Мільярди людей прагнуть жити в злагоді; в) Хлопчаки били байдики; г) Вистава була надзвичайна.

9. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Навесні ми часто блукали сонячними пагорбами поміж торішнім листям визбируючи перші не/сміливі фіалки, вдихали міцний і п'яний дух землі. (2) А коли забував зеленню травень, завітчав широкі, не/приховані від людського ока луги ромашками, усе наче потонуло в білому морі, якому не/ має кінця-краю. (3) Ковтаєш трепетний запах квітів, і тебе вабить кудись у не/звідане. (4) А згори ніжно припікає сонечко, у чистому прозорому небі — ні хмаринки, тільки лине [...] пісня жайворонка.

Простим є речення: а) перше; б) друге; в) третє; в) п'яте.

10. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Навколо аеродрому лежали пшеничні поля, розбавлен..і яскраво-ядучими квітами, над якими тягуче нависали оси. (2) Зранку сонце прогрівало асфальт і сушило траву, що пробивалася крізь бетон..і плити. (3) Біля злітної смуги рвалися на вітрі полотнища прапорів, тяглися дерева, обплетен..і павутиною й запален..і гострим ранковим світлом. (4) Над аеродромом безмежно нависало небо раннього червня, воно розгорталося під вітром, лунко підіймалося, й опадало вниз. (5) Оглушуючи ранок своїм допотопним дуднінням, [...] розвертався над сонним містечком, будячи його з легкого та примарного сну.

Простим є речення: а) перше; б) друге; в) третє; в) п'яте.

Екзаменатор

проф. Степаненко М.І.

**Зразок екзаменаційного білета з дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ»
до розділу
«Синтаксичні норми сучасної літературної мови» (семестр VI)**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Факультет

Гуманітарно-педагогічний

Ступінь вищої освіти

Бакалавр

Спеціальність

061 «Журналістика»

Форма навчання

Семестр, курс

6 семестр, курс 3

Навчальна дисципліна

Синтаксичні норми сучасної літературної мови

Затверджено на засіданні кафедри

журналістики та мовної комунікації

Завідувач кафедри _____ Навальна М.І.

2023/2024 н.р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

ОС ___ бакалавр

Кафедра

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ

Затверджую

спеціальність 061 «Журналістика»	журналістики та мовної комунікації 2023/2024 н.р.	БІЛЕТ № ___ 1 ___ з дисципліни «Синтаксичні норми сучасної літературної мови»	завкафедри Навална М.І.
Екзаменаційні питання			
1. Відокремлення поширених і непоширених прикладок.			
2. Засоби зв'язку у складнопідрядних реченнях (сполучники, сполучні слова).			

1. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Усе починається з дитинства, з колискової, з голосу материнської душі над колискою. (2) Уже в/перше звучання почутої мелодії на/вічно вплітається для маленької дитини багатоголосся душі та світу. (3) Від/тепер відкривається шлях її радощам, смуткові й веселості, тривогам, і сподіванням. (4) І, на/певно, головному — взаємності з життям, зі світом. (5) Колискова — це не/наче душа, яка ходить навшпиньках.

Складним є речення: а) перше; б) друге; в) третє; в) п'яте.

2. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення «Опівдні насунулися хмари...» обрати: а) заступивши темрявою небо; б) які змусили все живе зачаїтися; в) і ринула стоголоса злива; г) пішов густий літній дощ.

3. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Стояла тиха травнева ніч у буянні зела й кипінні садів. (2) Шаленіли в лузі солов'ї, кумкали жаби, кричали горлиці. (3) І носила в ту *не/ймовірну* весняну молоду ніч із срібної криниці срібним цеберцем срібну воду зозуля і (...) її по землі. (4) Вилила добрий ківш і на Андрія. (5) *Від/того* прокинувся, та побрів під розчакнуту липу. (6) На душі було срібно й високо. (7) Дослухався тихої й радісної музики небес, удивлявся в ту *не/звідану* глибіню. (8) *Від/нині* знав, що там живе вічна й свята таїна.

Безособовим є речення: а) четверте; б) п'яте; в) шосте; в) сьоме.

4. Прочитайте текст і виконайте завдання.

(1) Стояла тиха травнева ніч у буянні зела й кипінні садів. (2) Шаленіли в лузі солов'ї, кумкали жаби, кричали горлиці. (3) І носила в ту *не/ймовірну* весняну молоду ніч із срібної криниці срібним цеберцем срібну воду зозуля і (...) її по землі. (4) Вилила добрий ківш і на Андрія. (5) *Від/того* прокинувся, та побрів під розчакнуту липу. (6) На душі було срібно й високо. (7) Дослухався тихої й радісної музики небес, удивлявся в ту *не/звідану* глибіню. (8) *Від/нині* знав, що там живе вічна й свята таїна.

Складнопідрядним є речення: а) четверте; б) п'яте; в) шосте; в) сьоме.

5. Складнопідрядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення «Спадала безмісячна ніч...» обрати: а) якое журливо ставало на душі; б) неначе занурюючи все в темряву; в) однак на ганку ще точилася розмова; г) так що все птаство затихло.

6. Складним є речення: а) Верби, схилившись над тихим Дінцем, розчісують коси зелені; б) На заході ще жевріло небо, а в степу вже заходила ніч; в) Липневий день мандрує пішки, казки нашіптує малечі; г) Пішла дорога то маленькими сосновими лісками, то болотами, то полями.

7. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення «Зранку ми почали непокоїтися...» обрати: а) так що настрої зіпсувався на цілий день; б) бо кожен з нас почувався досить невпевнено; в) й обговорювати можливі перешкоди; г) передчуваючи серйозні ускладнення.

8. Прочитайте текст і виконайте завдання

(1) *За/багато* століть люди звикли охороняти та прикрашати джерела наділяючи їх цілющими і магичними властивостями. (2) Особливо відзначилися в цьому італійці. (3) *У/загалі* Італія справедливо заслуговує називатися країною криниць і водограїв. (4) *Чи/мало* з них має багатотисячолітню історію, а тому їх уважають національними пам'ятками, яких не оминають увагою туристи. (5) Це тому, що навіть ті з них, які призначені для суто

побутових потреб, зроблені вигадливо та майстерно. (6) *На/приклад*, у Венеції криниці були споруджені в готичному стилі, а в Римі доба бароко залишила нам славнозвісний фонтан Треві. (7) Таке ж шанобливе ставлення до джерел виплекали покоління у Вірменії, Середній Азії, де криниці в буквальному розумінні «давали» життя людським поселенням, сприяли нормальному функціонуванню господарства.

Складносурядним є речення: а) перше; б) п'яте; в) шосте; г) сьоме.

9. **Речення з однорідними членами можна утворити, якщо до частини «Я обожаю теплі травневі вечори...» додати:** а) але недолюблюю холодні листопадові; б) тоді так мріється про щось небуденне; в) напоєні пахощами яблуневого цвіту; хоча й червневі мають свої принади.

10. **Поширеним є речення:** а) Ранок був свіжим; б) Тиша ніби скло; в) Запахло медом; г) Став накрапати дощ.

Екзаменатор

проф. Степаненко М.І

10. Методи навчання

1. Словесні (розповідь, пояснення, навчальна дискусія, лекційний метод),
 2. Практичні (завдання, практична робота, створення та показ презентацій, самопрезентацій, колективне обговорення проблем, студентські наукові конференції, захист творчих проєктів),
 3. Наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).
 4. Особистісно орієнтовані методи навчання. Творчо-дослідницькі завдання.
2. Проблемне навчання.
 3. Комп'ютерне навчання.

11. Форми контролю

Форми контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення в навчально-пізнавальній діяльності студентів і про ефективність праці викладача. Під час викладання навчальної дисципліни «Сучасна українська мова ЗМІ застосовують такі методи контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, як метод усного контролю у вигляді індивідуального та фронтального опитування, письмовий контроль (письмові відповіді на питання, предметний/термінологічний диктант, виконання репродуктивних, творчих, пошукових тощо завдань; практичні завдання з укладання словникових статей, модульних контрольних робіт, виконання індивідуальних завдань, поточного тестування та ін.); завдання для проміжного і підсумкового контролю.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається відповідно до положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 01.05.2023 р. № 404.

Шкала оцінювання

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна результати складання		за
	екзаменів	заліків	
90-100	Відмінно	Зараховано	
74-89	Добре		
60-73	Задовільно		
0-59	Незадовільно	Не зараховано	

Для визначення *рейтингу* студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

Рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{ДР}}$ додається до $R_{\text{НР}}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{\text{ШТР}}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{\text{НР}}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

13. Методичне забезпечення

1. Навчальний план підготовки бакалавра 061 «Журналістика».
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Опорні конспекти лекційних і практичних занять.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.
5. Семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни.
6. Матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до практичних занять; завдання для модульних контрольних робіт для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу).
7. Перелік питань до іспиту (заліку). Екзаменаційні (залікові) білети.

14. Рекомендована література

Література до розділу «Практика усного мовлення»

Базова

1. Ажнюк Б. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку. *Освіта і управління*. Київ: ЗАТ «ВІПОЛ», 2008. Т. 11. № 2-3. С. 37-42.
2. Азарова Л. Є., П'яст Н. И., Радомська Л. А. Українська мова. Складні вживання (найновіші рекомендації): навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2010. 90 с.
3. Баденкова В., Зинякова А. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Акцентологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Миколаїв : МНУ, 2017. 279 с.
4. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 3-17.
5. Бондар О.І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посібн. Київ : Академія, 2006. 367 с.
6. Вихованець І. Розмовляймо українською : мовознавчі етюди. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2012. 160 с.
7. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Академічна граматики української мови. Київ, 2004.
8. Глазова О. П. Українська орфографія : навчальний посібник. Харків : Веста : Ранок, 2005. 384с.
9. Глуховцева К.Д. Складні питання сучасної української літературної мови : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луганськ : ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2008. 260 с.
10. Городенська К. Г., Кочукова Н. І., Куцак Г. М. Із найновіших рекомендацій щодо складних уживань в українській мові. Київ; Слов'янськ : Маторін, 2006. 83 с.
11. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : КММ, 2014. 124 с.
12. Гуйванюк Н.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тексти: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Львів : Світ, 2005. 304 с.
13. Єрмоленко С. Просторова і часова глибина літературної норми: Хроніка. Літературна мова в теорії і практиці. *Дивослово*. 1999. № 4. С.61.
14. Загнітко А. Структурні і семантичні різновиди українських синтаксичних інновацій. *Лінгвістичні студії: зб. наук, праць / Укл. А. Загнітко (наук, ред.) та ін. Випуск 11. У 2-х ч. Ч.І. Донецьк: ДонНУ, 2003. С.135-147.*
15. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис. Донецьк: ДНУ, 2001. С. 508-532.
16. Зинякова А. Історія української мови: Загальні питання історії української мови. Історична фонетика : [навчальний посібник]. Миколаїв : Видавництво ЧНУ імені Петра Могили, 2017. 188 с.
17. Зинякова А.А. Історична граматики української мови: Вступ. Фонетика: навчальний посібник. Миколаїв : Редакційно-видавничий відділ МДУ, 2009. 68 с.
18. Зинякова А.А. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавництво НУК , 2011 . 163 с.
19. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) Історія української літературної мови / Упорядн. М.С. Тимошик. Київ, 2004. 436 с.
20. Капелюшний А. О. Типові орфографічні та пунктуаційні помилки в журналістських текстах. Львів: ЛНУ, 2000. 60 с.
21. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів: ЛНУ, 2000. 68 с.
22. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник для

студ. вищ. навч. закл. Київ : Літера ЛДТ, 2011. 560 с.

23. Карпіловська Є. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання. *Українська мова*. 2011. № 2. С. 3-18.
24. Карпіловська Є. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 3-15.
25. Клименко Ф., Карпіловська Є., Кислюк Л. Київ: ВД Дмитра Бурого, 2008. 336 с.
26. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Академія, 2008. 464 с.
27. М'яснянкін Л. І. Конотація на рівні газетного тексту. Засоби масової інформації й утвердження державного суверенітету України. Львів: Світ, 1993. С. 140-144.
28. М'яснянкін Л. І. Мова друкованої реклами. Львів: ЛНУ, 2004. 76 с.
29. Маленко О. О. Пуристичні тенденції в сучасній українській мові. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2008. №15. С. 2-3.
30. Масенко Л. Соціальна стратифікація української мови. Мовне середовище. *Мова і суспільство: Постколоніальний вимір*. Київ, 2004. С. 126-149.
31. Масенко Л. Сучасні проблеми правописного, термінологічного та лексикографічного нормування української мови. *Мова і суспільство: Постколоніальний вимір*. Київ, 2004. С. 83-92.
32. Наконечна Л. Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфологія. Графіка. Орфографія: посібник. Видання 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ : НАІР, 2014. 108 с.
33. Німчук В. В. До проблеми українського правопису у ХХ ст. Український правопис (Проект найновішої редакції). Київ: Наукова думка, 1999. С. 242-333.
34. Павлюк Л. С. Текст і комунікація: Основи дискурсного аналізу. Львів: ПАІС, 2009. 76 с.
35. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ, 2010.
36. Потапенко О. І., Кожуховська Л. П. та ін. Етимологія української мови: навч. посібник. Київ: Міленіум, 2002. 204 с.
37. Потятиник Б. В., Лозинський М. В. Патогенний текст. Львів: Місіонер, 1996. 296 с.
38. Радчук В. Українська мова в контексті глобалізації лінгвосфери. *Українська мова*. 2002. №3. С. 3-14.
39. Радчук В. Д. Мова в Україні: стан, функції, перспективи. *Мовознавство*. 2002. №2-3. С. 39-45.
40. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. Київ: Київ. ун-т, 1998. 336 с.
41. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. 148 с.
42. Складенко В. Г. Історія українського наголосу. Іменник. Київ : Наукова думка, 2006. 710 с.
43. Складенко В.Г. Історія українського наголосу. Дієслово. Київ : Наукова думка, 2017. 703 с.
44. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ, 1994. 245 с.
45. Спанатій Л. С., Тимченко М.П. Фонетика, фонологія, орфоепія, графіка й орфографія: навчальний посібник. Миколаїв : МДУ, 2004. 112 с.
46. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): дис. на здобуття наук, ступеня д-ра філол. наук. Київ, 2003. 597 с.
47. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л.І. Мацько, М. Я. Плющ, Н.І. Тоцька [та ін.]. / За ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
48. Сучасна українська літературна мова : підручник / За ред. О. Д. Пономарева.

Київ : Либідь, 2005. 488 с.

49. Сучасна українська літературна мова : підручник / М. Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н. Я. Грипас [та ін.] / За ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 2009. 430 с.
50. Сучасна українська літературна мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] / За ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2005. 488 с.
51. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко [та ін.]. Київ : Знання, 2013. 340 с.
52. Тараненко О. Демократизація і / або лібералізація. *Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. Мовознавство: зб. наукових статей*. Чернівці: Рута, 2003. С. 10-18.
53. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови. *Мовознавство*. 2002. №4-5. С. 33-39.
54. Тараненко О. О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму. *Мовознавство*. 2008. № 2-3. С. 159-190.
55. Тараненко О. О. Українська мова і сучасна мовна ситуація в Україні. *Мовознавство*. 2001. №4. С. 3-19.
56. Терлак З. Синтаксичні кальки в аспекті норми. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2004. Випуск 34. Ч. II. С. 498-503.
57. Тищенко К. М. Мовні контакти українців. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2009. №4. С. 2-9.
58. Ткаченко Орест. Проблема мовної стійкості та її джерел. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 14-18.
59. Шкуратяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. Київ : Вища школа, 2010.
60. Ющук І.П. Українська мова : посібн. для студентів вишів. Київ : Вища школа, 2004. 623 с. 64.
61. Яцимірська М. Г. Культура фахової мови журналіста: навч. посібник. Львів: ПАІС, 2004. 332 с.
62. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова: Практикум із пунктуації: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2009. 262 с.
63. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова: пунктуація: навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім І. Франка, 2002. 286 с.

Допоміжна література

1. Асіїв Л. Морфонологія: проблеми і перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Випуск 52. С. 296–305.
2. Багмут А.Й., Бровченко Т.І., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994.
3. Берковець В.В. Словникове і фонетичне слово в сучасній українській мові. *Дивослово*. 1999. № 1. С. 10–11.
4. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. 154 с.
5. Вербич Н. Напрями дослідження інтонації. *Українська мова*. 2006. №1. С. 82–90.
6. Видайчук Т.Л. З історії формування фонетичного принципу сучасного українського правопису. *Сучасні мови і світ*. Київ, 2000. С. 34–44.
7. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ, 1984.
8. Дорошенко С.І. Звуки чи фонемі вивчають учні? *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 46–50.
9. Дубічинський В.В. Українська лексикографія: Історія, сучасність та комп'ютерні технології: Навчальний посібник. Харків, 2004. 164 с.
10. Дудник З.В. Складоподіл в українському мовленні у зв'язку з цілісною

організацією складу і слова. *Українська мова і література в Київському університеті: Збірник наукових студій, присвячених 80-річчю кафедр україністики*. Київ, 1999. С. 93–99.

11. Задорожний В. Проблеми наголошення: від теорії до практики мовонокористування. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 5. С.146–152.

12. Задорожний В.Б. Як наголошення збагачує мову. *Культура слова*. 2002. Вип. 60. С. 18–23.

13. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. Одеса, 1996. 143 с.

14. Кащук А.Г. Уподібнення і розподібнення приголосних. *Українська мова і література в школі*. 1998 № 9. С. 18–26.

15. Космеда Т.А. Графічні системи слов'янських мов: взаємовплив та прагматика. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. Вип. 266. Т. 278. С. 63–67.

16. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 175 с.

17. Методичні вказівки до вивчення курсу «Сучасна українська літературна мова» (розділ «Фонетика») для студентів філологічного факультету / Укл. І.В. Козленко. Київ, 1990.

18. Методичні вказівки та завдання до самостійної роботи з сучасної української літературної мови (фонетика, орфоепія, графіка, орфографія) / Укл. В.Д. Познанська. Донецьк, 1993.

19. Мовчун Л.В. Фонетичні варіанти і семантика: прийменник / префікс в (у). *Урок української*. 2000. № 9. С. 33–36.

20. Пентилюк М.І., Гайдаєнко І.В. Евфонічність української мови. *Рідні джерела / Освітній науково-методичний журнал*. Київ, 2003. №2. С. 23–25.

21. Ражда О.Т. Евфонія в системі засобів виразності мовлення. *Вивчаємо українську мову та літературу*. № 26 (354) вересень 2013 р. С. 4–7.

22. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Підручник. Київ, 2001. 392 с.

23. Рябченко В. Мова як засіб творення соціальної дійсності. Київ : Фітосоціоцентр, 2011. 244 с.

24. Сербенська О.А. Складні випадки наголошування слів. *Урок української*. 2004. № 7. С. 24–26.

25. Ткаченко О. Українська мова: сьогодення й історична перспектива. Київ : Наук. думка, 2014. 512 с.

26. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія. Завдання і вправи. Київ, 1995.

27. Тоцька Н.І. Засоби милозвучності української мови. *Урок української*. 2003. № 10. С. 29–32.

28. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів : Свічато, 2004. 103 с.

29. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків, 2002. 1054 с.

30. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. Київ, 2000.

31. Януш Я.В. Сучасна українська мова. Курс лекцій. Київ : КНЕУ, 2005.

Довідкова література

1. Библів Н.І. Букву «Г» не забувайте. Тлумачний словник [Електронний ресурс]. Полтава : ПОППО, 2009. 75 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

3. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 896 с.

4. Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2000. 128 с.

5. Головашук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник. Київ :

Либідь, 1995. 192 с.

6. Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання. Київ. 1989. 217 с.
7. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ : Наукова думка, 2004. 448 с.
8. Горпинич В. О. Словник географічних назв України (Топоніми та відтопонімні прикметники): Близько 25000 слів. Київ : Довіра, 2001. 526 с.
9. Городенська К. Граматичний словник української мови: сполучники. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. 340 с.
10. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. Львів, 2007. Київ : Знання, 2004. 367 с.
11. Довідник з культури мови / За редакцією С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 395 с.
12. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
13. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. Київ : Наукова думка, 2004. 202 с.
14. Калачник В. С., Савченко Л. Г. Українсько-російський словник наголосів. Харків : Каравела, 1997. 112 с.
15. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови», 2-ге видання доповнене й опрацьоване. Київ : «Українська Книга», 2000. 480 с.
16. Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2017. 656 с.
17. Новий український правопис. Київ : ТОВ «Центр учбової літератури», 2019. 282 с.
18. Орфоепічний словник / Уклад. М. І. Погрібний. Київ: Рад. школа, 1984. 629 с.
19. Орфоепічний словник української мови : у 2 т. / Уклад.: М. М. Пешак та ін. Київ, 2001. 123 с.
20. Російсько-український словник : у 4 т. / І. С. Гнатюк, С. І. Головащук, В. В. Жайворонок та ін. Київ : Знання, 2011–2014.
21. Російсько-український словник-довідник. Київ : Довіра, 2005. 941 с.
22. Словник труднощів української мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ. 1989. 219с.
23. Словник української мови. Ред. В. В. Жайворонок. — Київ : Просвіта, 2012. 1320с.
24. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 1096 с.
25. Струганець Л. В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навч. кн. «Богдан», 2000. 88 с.
26. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. Київ. 2003. 195 с.
27. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ : Українська енциклопедія, 2000. 752 с.
28. Український орфографічний словник: Орфографічний словник української мови: Близько 143 000 слів / За ред. Л. М. Полюги. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Довіра, 2002. 1006 с.

Інформаційні ресурси

1. Словник української мови online: у 20 т. / Томи 1-8. (А-Мішурний) [Електронний ресурс]. Режим доступу :<http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>
2. «Словники України» on-line [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

3. Словник української мови online: у 20 т. / Томи 1-10. (А-Обміль) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ulif.org.ua>
4. Сайт Український мовно-інформаційний фонд НАН України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ulif.org.ua/>
5. Лінгвістичний портал «Mova.info» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mova.info/Page.aspx?П=61>.
6. Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. — Київ: Наукова думка, 2010. — Т.1. А — Б. — 911 с. [Онлайновий доступ до перших шести томів](#). Томи 1-9: [Переглянути онлайн](#).
7. Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ) на сайті [Словопедія](#).
8. Вікісловник uk.wiktionary.org. [Переглянути онлайн](#).
9. ГРАК, Генеральний регіонально анотований корпус української мови. [Переглянути онлайн](#).
10. Український національний лінгвістичний корпус. [Онлайн](#).
11. Корпус інтернет-текстів українською мовою. [Онлайн](#).
12. Корпус української мови з порталу Мова.інфо. [Онлайн](#).
13. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України: Український лінгвістичний портал — [Словники України Online](#).
14. Українські словники он-лайн: орфографічний, тлумачний, синонімів rozum.org.ua.
15. Українські словники на лінгвістичному порталі mova.info.
16. Українські словники на сайті [Словопедія](#).
17. Багатомовний онлайн словник Glosbe.
18. Портал словників української мови СЛОВНИК.ua. [Онлайн](#).
19. Словники української мови онлайн [на WorldwideDictionary.org](http://WorldwideDictionary.org).
20. Публічний електронний словник української мови «УКРЛІТ.ORG». [Онлайн](#).
21. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : НБУВ, 2013-2015. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua
22. Підручники онлайн. Режим доступу:
 1. <http://kultura-movy>.
 2. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
 3. <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
 4. <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/>
 5. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
 6. <http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
 7. <http://sum.in.ua/>
 8. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
 9. <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
 10. <http://www.litopys.org.ua/>
 11. <http://www.mova.info/>
 12. <http://www.novamova.com.ua/>
 13. <http://www.pravopys.net/>
 14. <http://www.r2u.org.ua/>
 15. <http://www.rozum.org.ua>
 16. <http://www.pereklad.kiev.ua>

Література до розділу «Лексичні норми сучасної літературної мови»

Основна

1. Дубічинський В. В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології. Харків, 2004. 143 с.
2. Жовтробрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Київ: Вища шк., 1972. 402 с.
3. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії. Київ, 1961. 265 с.

4. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ: Наук. думка, 1973. 280 с.
5. Сучасна українська літературна мова: підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, Н. І. Тоцька [та ін.]. / За ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 2002. 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова: підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас [та ін.]. / За ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища шк., 2005. 430 с.
7. Сучасна українська літературна мова: підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.]. / За ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2005. – 488 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко [та ін.]. Київ: Знання, 2013. 340 с.
9. Сучасна українська літературна мова: У 5-ти кн. / За заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. Кн. 4: Лексика і фразеологія. 440 с.
10. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посібн. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. Київ: Академія, 2006.

Допоміжна

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія: навч. посіб. Харків: Вища шк. Вид-во при ХДУ. 1988. 134 с.
2. Баран Я. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. 176 с.
3. Векуа Н. Антонімія як лексико-семантичне явище. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 26-32.
4. Воронова М. Варіанти фразеологізмів у журналістському творі. *Урок української*. 2007. № 6. С. 25–26.
5. Врублевська Г. Суржик як елемент міської субкультури. *Урок української*. 2002. № 11–12. С. 12–13. 17.
6. Горбач О. Арго в Україні. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича, 2006. 688 с.
7. Демський М. Українські фраземи й особливості їх творення. Львів–Краків–Париж: Просвіта, 1994. 62 с.
8. Демченко В. Арго як органічний елемент повсякденної української мови. *Дивослово*. 2010. № 5. С. 34–38.
9. Дятчук В. В., Пустовіт Л. О. Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. Київ: Наукова мова, 1983. 156 с.
10. Жайворонок В.В. Запозичена лексика в українській мовній картині світу: Мова у слов'янському культурному просторі. Умань, 2002. 412 с.
11. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація: монографія. Київ: Акцент, 2007. 311 с.
12. Куляс П. Мода на архаїзми. *Дивослово*. 2002. № 1. С. 17.
13. Левицький В.В. Лексична полісемія та квантитативні методи її дослідження. *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 17-25.
14. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: семантична структура слова. Харків, 1977. 115 с.
15. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Л., 2002. 21 с.
16. Мартос С. А. Молодіжний сленг: міф чи реальність? *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2004. № 11. С. 12–15.
17. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і «язиком». 2-ге вид., зі змінами і допов. Київ: Видавн. дім «КМ Академія», 2019. 232 с.
18. Масенко Л. Українська жаргонологія: проблеми становлення. *Українська мова та література*. 2006. № 38. С. 3-5.

19. Матвіяс І. Г. Діалектна основа лексики і фразеології в українській літературній мові. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 23-27.
20. Мацько Л. З якою лексикою вступаємо в ХХІ століття? *Урок української*. 2000. № 8. С. 14-17.
21. Скляренко В. Г. Дослідження з етимології та історичної лексикології української мови. Київ: Наук. думка, 2017. 660 с.
22. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ: Наукова думка, 1973. 280 с.
23. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. 463 с.
24. Стишов О. А. Основні джерела поповнення фразеологічного складу української мови кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 33-47.
25. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
26. Стратулат Н. В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови. *Мовознавство*. 2007. №3. С.69-77.
27. Товстенко В. Р. Просторіччя в українській мові як структурно-функціональне явище. К.: Ін-т укр.мови. НАНУ України, 2003. 278 с. 60.
28. Томіленко Л. М. Суржик як об'єкт наукових досліджень і дискусій. *Мовознавство*. 2014. № 4. С. 69-80.
29. Чучвара А. Вплив просторіччя на формування прізвиськ у соціогрупі «школяр». *Мова і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 85-92.
30. Шумейкіна А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз. *Дивослово*. 2010. № 7. С. 31-35.

Словники і довідники

Тлумачні та термінологічні словники української мови

1. Багмут А. Словник синонімів української мови. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1982. Т. І: А-П.
2. Бирик С. П., Єрмоленко С. Я., Пустовіт Л. О. Словник епітетів в українській мові. Львів, 1998.
3. Білецький-Носенко Н. Словник української мови / Підгот. до вид. В. В. Німчук. Київ, 1996.
4. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ, 1986.
5. Демська О. М., Кульчинський І. М. Словник омонімів української мови. Львів, 1996.
6. Деркач П. М. Короткий словник синонімів української мови. Львів; Краків; Париж, 1993.
7. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ, 1993.
8. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Короткий словник перифраз. Київ, 1985.
9. Короткий тлумачний словник української мови / За ред. Д. Г. Гринчишина. – Київ, 1998.
10. Кочерган М. Словник російсько-українських міжмовних омонімів («фальшиві друзі перекладачів»). Київ, 1997.
11. Новий тлумачний словник української мови / За ред. С. Я. Єрмоленко: У 4 т. – Київ, 1998.
12. Погиба Л. М. Словник антонімів / За ред. Л.С. Паламарчука. Київ, 1987.
13. Російсько-український словник синонімів / Укл. Н. Н. Башнякова, Г. П. Вишневська, М. М. Пилинський та ін. / За ред. М.М. Пилинського. Київ, 1995.
14. Словарь української мови; У 4 т. / Ред. з додатком власного матеріалу Б. Грінченка. Київ, 1907-1909 (перевидано: Київ, 1996, 1997).

Термінологічні словники (рекомендовані для журналістів)

1. Галич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ, 1985.
2. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів, 1974.

3. Дорошенко М., Станиславський М., Страшкевич П. [Російсько-український] Словник ділової мови Харків, Київ, 1930 (перевидано: Мюнхен, 1993).
4. Куньч З. Риторичний словник. Київ, 1997.
5. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Київ, 1965.
6. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 1997.
7. Сучасна українська мова. Довідник / За ред. О. Пономарева. Київ, 1993.

Словники іншомовних слів

1. Доманицький В. Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів. Київ, 1906.
2. Коломієць М. П., Молодова Л. В. Словник іншомовних слів. Київ, 1998.
3. Кузеля З., Чайковський М. Словар чужих слів. Чернівці, 1919.
4. Пиптенко З. Словник чужих слів, що вживаються в українській мові. Київ, 1906.
5. Словник іншомовних слів / За ред. І. В. Льохіна і Ф. М. Петрова. Київ, 1951.
6. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. Київ, 1985.
7. Словник чужомовних слів / За ред. О. Бадана Яворенка. Харків; Київ, 1932.
8. Словник чужомовних слів, що увійшли в мову українську. Київ, 1924.
9. Штена П. Словник чужослів. Знахідки. Торонто, 1977.

Орфографічні словники української мови (сучасні)

1. Орфографічний словник української мови: Близько 120 тис. слів. Київ, 1994.
2. Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В. М. Русанівського. Київ, 1989.
3. Голоскевич Г. Правописний словник. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. Львів, 1994.
4. Пономарів О. Фонема Г та Г'. Словник і коментар. Київ, 1997.

Орфоепічні словники

1. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ, 1995.
2. Горпинич В. А. Русско-український орфоэпический словарь / Под. ред. В. М. Русановского. Київ, 1992.
3. Орфоепічний словник / Уклад. М. І. Погрібний. Київ, 1984.
4. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. Київ, 1973.

Російсько-українські перекладні словники (сучасні)

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Російсько-український і українсько-російський словник. 6 те вид. Київ, 1992.
2. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ, 1999.
3. Практичний російсько-український словник / Уклад. П. Г. Гопченко, Л. Й. Ягодзінський. Київ, 1993.
4. Російсько-український словник: В 3 т. Київ, 1970. Т. 1-3.
5. Російсько-український словник: В 3 т. 2-ге вид. Київ, 1980-1988. Т. 1-3.
6. Українсько-російський словник: В 6 т. Київ, 1953-1963. Т. 1-6.

Фразеологічні словники

1. Батюк Н. О. Фразеологічний словник. Київ, 1966.
2. Коваль А. П., Коптілов В. В. Крилаті вислови в українській літературній мові. Київ, 1975.
3. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. Київ, 1988.
4. Олійник І. С., Сидоренко М. М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. Київ, 1971.
5. Підмогильний В., Плужник Є. Російсько-український фразеологічний словник. Київ, 1927 (перевидано: Київ, 1993).
6. Прислів'я та приказки: У 3 т. / Упоряд. М. М. Пазяк. Київ, 1989-1991.
7. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови: У 2 т. Київ, 1984. Т. 1-2.

8. Українські приказки, прислів'я і таке інше / Спорудив М. Номис. СПб., 1864.
9. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник / Уклад. І. С. Олійник, М. М. Сидоренко. 2 ге вид. Київ, 1993.
10. Фразеологічний словник української мови: У 2т. Київ, 1993.

Історичні та етимологічні словники

1. Етимологічний словник української мови: У 7 т. Київ, 1982-1989. Т. 1-3.
2. Огієнко І. Етимологічно-семантичний словник української мови: У 4 т. Вінніпег; Канада, 1979, 1995.
3. Словник староукраїнської мови XIV-XV ст.: У 2 т. Київ, 1977-1978.
4. Словник української мови XVI першої половини XVII ст. Львів, 1994-1996.
5. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. Москва, 1964-1973.
6. Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд / Под ред. О. Н. Трубачева. Вып. 1-23. Москва, 1974-1996.

Ономастичні словники

1. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. Київ, 1968.
2. Скрипник Л. Г., Дзятківська П. П. Власні імена людей. Словник-довідник. Київ, 1986.
3. Українсько-російський і російсько-український словник власних імен / За ред. Л.Г. Скрипник. Київ, 1976.
4. Янко М. Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР: У 3 т. Київ, 1973.

Інші словники

1. Бутенко М. П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові. Львів, 1989.
2. Ващенко В. С., Поповський А.М. Українізми в російських народних говорах. Дніпропетровськ, 1994.
3. Лисенко П. С. Словник діалектної лексики середнього і східного Полісся. Київ, 1961.
4. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. Київ, 1984.
5. Пиркало С. Перший словник українського молодіжного сленгу. Київ, 1998.

Українські енциклопедичні видання

1. Енциклопедія українознавства / Гол. ред. П. Кубійович: В 11 т. Париж; Нью-Йорк, 1955-1995. (Т. 1-7 перевидано: Львів, 1993-1997).
2. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. Буенос-Айрес, 1957-1967.
3. Українська загальна енциклопедія / За гол. ред. І. Раковського. Львів; Станіславів; Коломия, 1929-1935.
4. Українська радянська енциклопедія: У 12 т. Київ, 1977-1985.
5. Український радянський енциклопедичний словник: У 3 т. Київ, 1966-1968.

Довідники

1. Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання. За матеріалами засобів масової інформації. Київ, 2000.
2. Гринчишин Д., Капельшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. Львів, 1996.
3. Культура української мови: Довідник / За ред. В.М. Русанівського. Київ, 1990.
4. Миронченко В. Я. Інформаційне радіомовлення на Україні. Київ, 1984.
5. Непійвода Н. Сам собі редактор. Порадник з української мови. Київ, 1998.
6. Шевченко Л. Ю., Різун В.В, Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова: Довідник. Київ, 1993.
7. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: Наук. думка, 2010. 432 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Бодик О. П. Сучасна українська мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навч. посіб. / О.П. Бодик, Т.М.Рудакова. – К. : Центр учбової літератури, 211. – 416 с.

http://shron.chtyvo.org.ua/Bodyk_Ostap/Suchasna_ukrainska_literaturna_mova_Leksykolo_hiia_Frazeolohiia_Leksykohrafiia.pdf

2. Ющук І.П. Українська мова : підручн. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / І.П. Ющук. Київ: Либідь, 2004. 640 с. <http://www.twirpx.com/file/266343/>

3. Електронна бібліотека Інституту журналістики (www.journ.univ.kiev.ua)

4. Джерела Internet:

www.litopys.org.ua

www.mova.info

www.novamova.com.ua

www.pravopys.net

www.r2u.org.ua

www.rozum.org.ua

Література до розділу «Морфологічні норми сучасної літературної мови»

Основна

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: Підручник. — К.: Либідь, 1993. — 336 с.

2. Бойко В. М. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навч. Посіб. / В. М. Бойко, Л. Б. Давиденко. — Київ : Академвидав, 2014. — 246 с. — (Серія «Альма-матер»).

3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови. — К., 1982.

4. Вихованець І. Р. Таїна слова. — К: Рад. Шк., 1990.— 284 с.

5. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. Граматика укр. Мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. — К.: Унів. Вид-во «Пульсари», 2004. — 400 с.

6. Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. — Київ: Наукова думка, 1988. — 256 с.

7. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підр. Для студ. Вищ. Навч. Заклад. / В. О. Горпинич. — К. : ВЦ «Академія», 2004. — 336 с. 110

8. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української мови. Частина І. К.: «Радянська школа», 1965. — 286 с.

9. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Морфологія: Монографія. — Донецьк, 1996.

10. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навч. Посібник для студ. Вищ. Навч. Закл. / О. С. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. — К.: Літера ЛДТ, 2011. — 560 с.

11. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. — Вид. 2-е, уточн. і доп. — Вінниця: Поділля-2000, 2003.

12. Леонова М. В. Сучасна українська мова: морфологія: Навчальний посібник. — К.: «Вища школа», 1983. — 265 с.

13. Мойсієнко А. К., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. — К.: Знання, 2010. — 374 с.

14. Москаленко Н. А., Фащенко М. М., Смагленко Ф. Н. Українська сучасна літературна мова: Лексичний, фонетичний і граматичний аналіз. — Київ-Одеса, 1980.

15. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови. Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2007. — 544 с.

16. Пентилюк М. І., Іващенко О. В. Українська мова: Підручник-комплекс / М. І. Пентилюк, О. В. Іващенко. — К. : Ленвіт, 2001. — 352 с.

17. Плющ М. Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка.

Словотвір. Морфологія: Підручник. — К.: Вища шк., 2005. — 286 с.

18. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.. — К.: Вища шк., 2003. — 430 с.

19. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова: Підручник. — К.: Либідь, 2001. — 400 с.
20. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / За заг. Ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1969.

Допоміжна

1. Волощак М. Неправильно-правильно: Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. — К.: Укр. Видавнича спілка, 2000. — 265 с.
2. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові. — К.: Наукова думка, 1982. — 248 с.
3. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові. — К.: Наукова думка, 1978. — 207 с.
4. Загнітко А. П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці. — К.: НМК ВО, 1989. — 63 с.
5. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. — Вид. 2-ге випр. І доп. — Донецьк: ДонНУ, 2007. — 219 с.
6. Загнітко А. П. Структура та ієрархія валентних значень дієслова. — К.: НМК ВО, 1990. — 64 с.
7. Загнітко А. П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці. — К.: НМК ВО, 1990. — 132 с.
8. Загнітко А. П. Система і структура морфологічних категорій сучасної української мови (проблеми теорії). — К.: Інститут системних досліджень освіти, 1993. — 343 с.
9. Кучеренко І. К. Категорія відмінка в сучасній українській мові. — Львів: Вид-во Львів. Ун-ту, 1961. — 52 с.
10. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. — [2-ге вид.]. — К.: Вид-во «Укр. Енцикл-я» ім. М. П. Бажана, 2004. — 824 с.
11. Український правопис: / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. — К.: Наук. Думка, 2012. — 288 с.
12. Шкурятяна, Н. Г. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс [Текст] : навч. Посіб. Для студ. Нефілол. Спец. Вищ. Навч. Закл. / Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. — К.: Вища школа, 2007. — 823 с.
13. Ющук І. П. Українська мова. — К.: Либідь, 2004. — 640 с.
14. Ющук І. П. Українська мова. Вправи: Навч. Посібник. — К.: Либідь, 2009. — 368 с.112
15. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. — К.: Освіта, 2000. — 254 с.
16. Ющук І. П. Практичний довідник з української мови. — К.: «Рідна мова», 1998. — 223 с.
17. Мислива-Бунько І. Складні слова в мові сучасної української преси: структура та стилістичні функції : автореф. Дис. ... на здобуття наук. Ст. канд. Філол. наук. Луцьк, 2014. 18 с.

Інформаційні ресурси

1. https://www.academia.edu/Documents/in/мова_ЗМІ_лексичні_та_словотвірні_процеси_в_мові_ЗМІ_культура_мови_ЗМІ
2. [Словник українських прийменникових колокацій](http://www.mova.info/sl_spol.aspx) [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.mova.info/sl_spol.aspx.
3. «Словники України» on-line [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
4. Словник української мови online: у 20 т. / Томи 1-10. (А-Обміль) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ulif.org.ua>
5. Сайт Український мовно-інформаційний фонд НАН України. Режим доступу: <http://www.ulif.org.ua/>

6. Лінгвістичний портал «Mova.info» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mova.info/Page.aspx?l=61>.

7. Українські підручники онлайн. Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>.

8. www.litopys.org.ua

9. www.novamova.com.ua

Література до розділу «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» (V семестр)

Основна

1. Козачук Г. О. Українська мова: Практикум: [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 2008. 414 с.

2. Новий український правопис: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 284 с.

3. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс: [навч. посібник для вузів] / редкол. Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. Київ : Вища шк., 2007. 823 с.

4. Українська мова: [енциклопедія] / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

5. Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови: Модульний курс: [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 2006. 326 с.

6. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс: навч. посіб. для вузів. Київ : Вища шк., 2007. 823 с.

7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Підручник. Київ : Академія, 2004. 406 с.

Допоміжна

Монографії

1. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви: [монографія]. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.

2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Вища школа, 1983. 283 с.

3. Гуйванюк Н.В., Кульбабська О.В. Складні ускладнені речення: Теоретично-практичний блок. Чернівці: Рута, 2003. 145 с.

4. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому реченні. Чернівці, 2011. 389 с.

13. Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua

2. www.journlib.univ.kiev.ua

3. <http://www.slovnyk.net>

4. <http://www.wikipedia.org>

5. <http://www.ostriv.in.ua>

6. <http://www.ukrlit.vn.ua>

7. <http://www.ukr-in-school.eduua.net>

8. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>

9. <http://www.mova.dn.ua>

10. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm

11. <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>

12. <http://www.novamova.com.ua>

13. <http://www.mova.info>

14. <http://ulif.org.ua>

15. <http://lingvoforum.net>

Література до розділу «Синтаксичні норми сучасної літературної мови» (VI семестр)

Основна

1. Козачук Г. О. Українська мова: Практикум: [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 2008. 414 с.
2. Новий український правопис: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 284 с.
3. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс: [навч. посібник для вузів] / редкол. Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. Київ : Вища шк., 2007. 823 с.
4. Українська мова: [енциклопедія] / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
5. Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови: Модульний курс: [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 2006. 326 с.
6. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс: навч. посіб. для вузів. Київ : Вища шк., 2007. 823 с.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Підручник. Київ : Академія, 2004. 406 с.

Допоміжна

Монографії

1. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви: [монографія]. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантикосинтаксична структура речення. Київ : Вища школа, 1983. 283 с.
3. Гуйванюк Н.В., Кульбабська О.В. Складні ускладнені речення: Теоретично-практичний блок. Чернівці: Рута, 2003. 145 с.
4. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 378 с.
5. Іваницька Н. І. Нариси з синтаксису української мови. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2011. 183 с.
6. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому реченні. Чернівці, 2011. 389 с.
7. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис. Київ : Довіра, 2000. 150 с.

13. Інформаційні ресурси

16. www.nbuuv.gov.ua
17. www.journlib.univ.kiev.ua
18. <http://www.slovnyk.net>
19. <http://www.wikipedia.org>
20. <http://www.ostriv.in.ua>
21. <http://www.ukrlit.vn.ua>
22. <http://www.ukr-in-school.eduua.net>
23. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>
24. <http://www.mova.dn.ua>
25. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm
26. <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>
27. <http://www.novamova.com.ua>
28. <http://www.mova.info>
29. <http://ulif.org.ua>
30. <http://lingvoforum.net>